

ย กลาง : เค้าเงื่อนประวัติศาสตร์

Historicaly Retrospect of Junkceylon Island

พันเอก จี.อี.เจรินีย์ ย : แต่ง

สุเทพย ย ย ปานดิษฐ์ย ย : แปล

สมหมายย ย ปันพุทธศิลป์ : กลา

ตอนที่ ๑

การขาดแคลนข้อมูลทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของเกาะกลาง : ความไม่สนใจแหล่งข้อมูลเก่า

ลักษณะประการหนึ่งซึ่งผู้ค้นคว้าข้อมูลประวัติศาสตร์ของเกาะกลางย ซึ่งเป็นเอกสารรุ่นใหม่ของประเทศไทยหรือในเอกสารที่ใช้อ้างอิงกันทั่วไป ประสบบ

ก็คือการขาดแคลนเนื้อหาสาระของความรู้ที่จะนำมาสนับสนุนการค้นคว้าดังกล่าวเป็นอย่างมาก

แม้แต่งานที่รวบรวมอย่างค่อนข้างระมัดระวังมากที่สุดก็ยังมีคามผิดพลาดเกิดขึ้นได้ และข้อมูลต่างๆที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอทั้งในเรื่องลักษณะภูมิประเทศ

การผลิตทรัพยากรธรรมชาติ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเกาะ

ย เป็นการตีที่ปัจจุบันแง่มุมต่างๆหลังของประวัติศาสตร์ได้รับความสนใจมากกว่าที่เป็นมา

แต่ก็นับว่าค่อนข้างซ้ำที่เราได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นทั้งที่เป็นเรื่องราวเก่าๆ ที่น่าสนใจของเกาะย

อย่างไรก็ตามประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการนำมาเปิดเผยวัตถุประสงค์ของบทความนั้นนอกจากจะเป็นความพยายามขั้นแรกที่จะแสดงว่า

ถ้าเราไม่สนใจแหล่งข้อมูลท้องถิ่น ก็จะไม่มีการได้อีกที่จะรวบรวมหลักฐานที่สำคัญเกี่ยวกับนักเดินทางชาวยุโรปและนักเขียนในสมัยต่อมาได้

ถ้าผู้ศึกษาเพียงแต่ศึกษาจากหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว เป็นสิ่งที่น่าประหลาดว่าไม่มีนักเขียนคนใดที่ได้เขียนเรื่องเมืองกลางย (ซึ่งจะนำมาใช้อ้างอิง)

จะได้คำหนึ่งว่าสิ่งที่ได้เขียนขึ้นมานั้นมีประโยชน์อย่างน้อยก็เป็นแหล่งข้อมูลเก่าๆที่เข้าถึงได้ดีที่สุดและรู้จักกันดีที่สุดที่จะใช้อ้างอิง

ผลที่ได้รับจากการตรวจสอบหนังสือที่มีอย่างจำกัด ทำให้ข้าพเจ้าได้รับรู้ข้อมูลต่างๆที่อย่างน้อยก็พอจะหวังได้ว่าจะได้ประโยชน์มากกว่าข้อเขียนของชาวยุโรป

และจะได้ประโยชน์มากกว่านั้นขึ้นไปอีกถ้ามีการค้นคว้าเพิ่มเติมจากสิ่งตีพิมพ์และต้นฉบับที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ย อย่างไรก็ตามมาแล้ว ถึงแม้ว่าเราจะไม่สามารถค้นคว้าข้อมูลท้องถิ่นทางด้านประวัติศาสตร์ย้อนหลังให้ไปเกินไตรมาสสุดท้ายของศตวรรษที่ 18

ได้แต่ก็ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญแก่เรามากมายซึ่งไม่สามารถหาได้จากที่อื่นอีก ข้าพเจ้าสามารถหาหลักฐานต่างๆที่มีอยู่อย่างจำกัดมาได้ รวมทั้งบันทึกในสมัย 3

รัชกาลแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ด้วย นอกจากนี้ยังได้ประโยชน์จากร่องรอยต่างๆ ในปัจจุบันนี้ทำให้สามารถค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ตั้งแต่ตอนกลางศตวรรษที่ 19

ถึงปัจจุบันได้มีเอกสารหลักฐานต่าง ๆ จำนวนมากเพียงพอสำหรับผู้สนใจจะศึกษาประวัติศาสตร์เมืองกลางย

เพราะว่ามีข้อเขียนของชาวยุโรปและข้อมูลท้องถิ่นจากปากคำของคนในท้องถิ่นที่มีอายุมาก

ทำให้สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวมาถึงปัจจุบันได้ง่ายขึ้นข้อสังเกตเกี่ยวกับชื่อเกาะ

ย เกี่ยวกับชื่อเกาะที่มีที่มาจากหลายที่มานั้นไม่มีชื่อใดเลยที่ข้าพเจ้าพอใจ Yule ย และ Burnell ได้เขียนไว้ในหนังสือของ Hobson-Jobson ย โดยอ้างว่า ย

Thomas Forrest ได้เรียกเกาะนี้ว่า Jsn Sylan และได้กล่าวไว้ที่ถูกต้องควรจะเป็น Ukong Sylang Ujong เป็นภาษามลายู แปลว่าแหลม Yule ย และ Burnell ย

ยังได้เสริมต่อไปอีกว่าชื่อนี้สอดคล้องกับที่ Crawford ได้เรียกว่าแหลม Salang ย แต่ W.Crookey ผู้แก้ไขหนังสือของ Hobson-Jobson ในการพิมพ์ครั้งใหม่

ได้ใส่ชื่อสังเกตของ Skeat ย เขาไว้ว่า มีความเป็นไปได้ที่ว่าย Jong Salang ย นั้นย Jong หมายถึง Junk ซึ่งแปลว่าเรือ และ Salang เมื่อใช้กับเรือ

หมายถึงโยนตัวตามคลื่น ส่วนอีกความหมายหนึ่งของคำว่าย Salang ย นั้นหมายถึง ปักอกด้วยกริชย

เป็นศัพท์แสลงของมลายูที่หมายถึงการประหารชีวิตซึ่งจะแทงกริชจากกระดูกไปยังหัวใจ ข้าพเจ้ากล้าที่จะบอกว่าที่กล่าวมาเป็นการสันนิษฐานทั้งสิ้น ตัวของ

Skeat นั้น ถึงแม้จะมีความรู้ดีในเรื่องของมลายู แต่ในเรื่องนี้ไม่ใช่ความถนัดของเขา ทำให้เกิดความผิดพลาดได้ เช่นที่เขาตั้งชื่อสังเกตงานของของย Hobson-Jobson

ในเรื่องที่เกี่ยวกับประเทศไทยและดินแดนส่วนอื่นๆ ของคาบสมุทรมอินโดจีนที่อยู่นอกเหนือประเทศมาเลเซีย

ย ข้อสังเกตที่เก่าที่สุดย้อนหลังไปถึง ค.ศ. 1512 ชื่อของเกาะคือ lunsalam ย หรือย lunsalay นั้นประชาชนที่อยู่อาศัยเรียกว่า ฉลาก(C.halang)

และถือว่าเป็นชื่อที่ได้รับการยอมรับในพระราชพงศาวดารของประเทศไทยที่เก่าแก่ที่สุดและในบันทึกต่อมา แม้นบันทึกของท้องถิ่นก็ได้ผันแปรไปเป็น กลาง (Thalang)

ก็เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้ง เป็นการแน่นอนว่าผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นควรจะมีชื่อของถิ่นที่อยู่อาศัยดีกว่าคนต่างถิ่น ดังนั้น

ไม่น่าที่จะมีปัญหาในเรื่องความถูกต้องของชื่อเกาะมาช้านานแล้ว คือควรใช้ชื่อว่า ฉลาก(C.halang) ส่วนคำว่า Salang นั้นเป็นภาษามลายู

รับมาในช่วงที่คนเชื้อสายมลายูแต่อ่านมาจากฝั่งสุมาตรามายังคาบสมุทรมลายู ซึ่งเริ่มใช้ในไตรมาสสุดท้ายของศตวรรษที่ 13 ในการเดินทางลาดตระเวนและ

โจมตีชายฝั่งคาบสมุทรมลายู คนเชื้อสายมลายูเหล่านี้ ได้สังเกตเห็นเกาะกลางและจากรูปร่างลักษณะของเกาะ ที่มีองดูแล้วคล้ายกับแหลมย

ที่ยื่นออกมาจากแผ่นดินใหญ่ เขาจึงคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินใหญ่ จึงตั้งชื่อว่า Ujong Salang ย คือ แหลมฉลาก (Salang Headland) นั้นเอง

เพราะในภาษามลายูไม่มีตัวอักษรใดที่จะมาแทน C,h ย ได้ S Shey หรือ Z จึงเป็นตัวอักษรที่ใกล้เคียงที่สุด ในการแก้ไขครั้งหลัง ก็ได้รับการยอมรับว่าเป็น เกาะ

แต่ชื่อก็ยังคงอยู่จนทุกวันนี้เป็นกรณีหนึ่งสำหรับกรณีอื่นที่มีการประยุกต์อย่างผิดพลาดควรจะได้รับคำแนะนำในฐานะที่เป็นทางเลือกหนึ่ง

ซึ่งนักเดินทางเชื้อสายมลายูในยุคต้นนั้นย ขณะที่ได้ตระหนักถึงรูปร่างไปประยุกต์ในการตั้งชื่อว่า Ujong Salang ย ย หรือ แหลมฉลาก

เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าตอนใต้ของเกาะนั้น มีลักษณะคล้ายแหลมที่ยื่นออกมา อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าคิดว่าที่คนแรกที่ได้อธิบายไป มีโอกาสมากกว่าที่คนอื่น

และไม่ใช่ออกกึ่งขาแต่ประการใดเลย มาจาก Jong Salang ซึ่งเป็นชื่อสั้นๆ ของ Ujong Salang ย ย เป็นที่มาของการตั้งชื่อของชาวยุโรปในสมัยต้นว่า

lunsalam , Junsulam , Junsalam ซึ่งข้าพเจ้าจะได้แสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงในตอนต่อไป

ย ดังนั้น การวินิจฉัยของ Forrest และ Crawford ย น่าจะถูกต้องเป็นเวลานานมาแล้ว ที่ที่มาของคำจากชาวยุโรปและรูปแบบชื่อของเกาะตามภาษามลายู ย

มีความเกี่ยวข้องกันย แต่ในกรณีนี้ ผู้เขียนเอกสารเหล่านี้ และรุ่นต่อมาผิดพลาดที่คิดว่าย ย Ujong Salang ย หรือย Jong Salang ย

เป็นชื่อเดิมของเกาะมาจากภาษามลายูและนำไปสู่การยอมรับว่านักเดินทางชาวมลายูจากเกาะสุมาตราและเกาะชวาสร้างและพัฒนาแบบแผนอารยธรรมในคาบสมุท

มลายู และคาบสมุทรมอินโดจีน รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านก่อนชาวยุโรปจะเข้ามา

ย แนวความคิดเรื่องอิทธิพลของนักเดินทางชาวมลายูดังกล่าว ค่อนข้างจะขาดเหตุผลรองรับ และขาดความน่าเชื่อถือย ในปัจจุบันนี้

เมื่อมีหลักฐานค่อนข้างชัดเจนว่าอิทธิพลของชาวมลายูที่มีต่อคาบสมุทรมลายูอินโดจีนนั้น เป็นช่วงระยะเวลาในสมัยหลังมากกว่าและก็มีอิทธิพลต่อพื้นที่ที่เป็นบริเวณที่จำกัดมาก แม้ว่าจะมีการบุกโจมตีเป็นครั้งคราวจากหมู่เกาะเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 8 และบริเวณทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายูนั้นจะตกอยู่ภายใต้อาณาจักรที่เข้มแข็งอาณาจักรหนึ่ง ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองปาเลมบัง (Palambang) ทางตะวันออกของเกาะสุมาตราตั้งแต่ไตรมาสสุดท้ายของศตวรรษที่ 7 ย.ย. แล้วก็ตามย. อาณาจักรปาเลมบังนี้เหมือนกับดินแดนอื่นๆ ของคาบสมุทรมลายูอินโดจีนคือเจริญเติบโตมาจากการสร้างของนักเดินทางชาวอินเดียซึ่งเป็นนักล่าอาณานิคมและผู้สร้างอารยธรรมในสมัยเก่า ดังนั้นอิทธิพลจากอาณาจักรปาเลมบังที่มีต่อบริเวณทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู จึงควรจะมีลักษณะความเป็นอินเดียมากกว่ามลายู อิทธิพลของชาวมลายูโดยแท้จริงแล้วเริ่มต้นในสมัยก่อตั้งอาณาจักร Menang-kabau ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา ในตอนปลายของศตวรรษที่ 13 แล้วการขยายตัวของอาณาจักร มัชปาปาหิต Majapahit ของชาวเกดฮันในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 14

อย่างไรก็ตามชาวมลายูก็ไม่ได้แผ่ขยายอำนาจขึ้นไปทางบริเวณด้านเหนือแต่อย่างใด ยังคงมีดินแดนเท่ากับประเทศมาเลเซียในทุกวันนี้ ดังนั้นจึงสามารถที่จะกล่าวได้ว่า ชาวมลายูไม่มีอิทธิพลต่อเกาะกลาง เลย ในสมัยก่อนในช่วงเวลาเริ่มต้นของคริสต์ศักราชนั้น กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่คือพวกซาไก (Negrito) ต่อมาชนชาติมอญได้เข้ามาเมื่ออิทธิพลในดินแดนแถบนี้ โดยมาจากพะโค (Pegu) และประเทศสยาม ต่อมานักเดินทางหรือชาวอินเดียได้ใช้ดินแดนแถบนี้เป็นศูนย์กลางการค้าขายกับประเทศของตนและประเทศตะวันตกโดยมีเรือสินค้าเข้ามาทำการค้าขายมาก และมีการทำเหมืองแร่ดีบุกด้วย

ย จากสภาพการณดังกล่าวทำให้คิดได้ว่า เกาะกลางน่าจะมีชื่ออยู่แล้วในเวลานั้น และมีความเป็นไปได้ที่ว่าชื่อนั้นคือ ฉลาก (Cī halang) คำว่า ฉลาก นี้ไม่ใช่ภาษาไทย ภาษาชามลายู หรือภาษาอินเดีย แต่จึงน่าจะเป็นภาษาชามอญหรือภาษาของพวกซาไกเหมือนกับชื่อเฉพาะอื่นในเกาะกลางและบริเวณต่างๆทางชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู เราจึงต้องเรียนรู้ภาษาของชนเผ่าเซมัง (Semang) ซาไก (Sakai) และเซลัง (Selangy หรือ Salon) ซึ่งพวกหลังนี้ยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ทางชายฝั่งตะวันออกของเกาะและจากทางตอนกลางของเกาะขึ้นไปทางตอนเหนือ เรื่องชื่อของเกาะกลางนี้จึงต้องปล่อยให้ปัญหาต่อไปโดยไม่มีข้อยุติ ข้าพเจ้ามีข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้หาข้อยุติได้ กล่าวคือทางชายฝั่งตะวันตกของเกาะสุมาตราใกล้อำเภอ Rigas มีบริเวณแห่งหนึ่งชื่อว่า Chellangy ย. ซึ่งชื่อที่น่าจะถูกต้องกว่าก็คือ Chelangy ย. ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ว่าได้ถูกตั้งขึ้นโดยบุคคลเดียวกับผู้ที่ตั้งชื่อเกาะกลางว่า Chelang เป็นสิ่งที่คิดได้โดยไม่ต้องสงสัยเลยว่าที่มาของคำนี้ มาจากคาบสมุทรมลายูแล้วจึงไปสู่เกาะสุมาตรา

เพราะได้พบว่ามีสถานที่จำนวนมากทางตอนเหนือของเกาะสุมาตราที่มีชื่อเหมือนกับสถานที่ในคาบสมุทรมลายูและบริเวณที่อยู่ทางตอนเหนือขึ้นไป ข้าพเจ้าคิดว่ากลุ่มชนที่นำชื่อสถานที่ไปยังเกาะสุมาตราไม่น่าจะเป็นชนชาติอื่นนอกจากชนชาติมอญซึ่งข้ามมาจากคาบสมุทรมลายูไปยังเกาะสุมาตราในสมัยนั้น ทั้งนี้เพราะภาษาที่ใช้กันในเกาะสุมาตราบางบริเวณนั้นมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับภาษามอญในปัจจุบันนี้

ย ยิ่งกว่านั้นยังเป็นไปได้อีกว่าชื่อนี้มีที่มาจากอินเดียโดยพ่อค้าชาวอินเดียที่อยู่ทางตอนใต้ได้ตั้งชื่อท้องถิ่นทางตอนเหนือของเกาะสุมาตราเช่นเดียวกับดินแดนทางฝั่งตะวันออกของอ่าวเบงกอล แต่การตั้งชื่อดังกล่าวข้างต้นนั้นขาดตัวอย่างที่ทำให้แน่ใจจากบริเวณเกาะสุมาตราและอ่าวเบงกอล ปัญหาที่ยังมีอยู่คือว่า Cī halangy ย. ไม่ใช่คำภาษาชามอญหรืออินเดียแต่เป็นคำที่มาจากภาษาซาไกซึ่งเป็นกลุ่มชนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนี้

การตรวจสอบประวัติศาสตร์กลางในยุคก่อน

ย ประวัติศาสตร์กลางในยุคก่อนเป็นเรื่องที่ยังคงลึกลับอยู่มาก ทำได้เพียงวินิจฉัยสถานะของเกาะกลางจากหลักฐานที่เป็นสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มต้นจากคริสต์ศตวรรษที่ 13 ซึ่งเกาะกลางได้เข้าไปปรากฏในประวัติศาสตร์โลกเป็นครั้งแรก ชนกลุ่มแรกที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ก็คือพวกซาไก (Negritos) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพวกเซมัง (Semang) ซึ่งในปัจจุบันอาศัยอยู่ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายูและกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในหมู่เกาะขนาดใหญ่ในทะเลอันดามันนั้นนัย ก็อยู่ทางตะวันตกของหมู่เกาะ ข้อเท็จจริงที่ว่าเกาะกลางอยู่ระหว่างดินแดนทั้งสองส่วนนี้ยังคงมีพวกซาไกอาศัยอยู่ ในทุกวันนี้เป็นหลักฐานที่ยืนยันได้ชัดเจนว่า กลุ่มชนดั้งเดิมของเกาะกลางคือพวกซาไก ต่อมาได้มีชนชาติมอญจากพะโคมาอยู่ในดินแดนแถบนี้ คือพวก เซลัง (Selangy หรือ Salon) ย กลุ่มคนพวกนี้ชำนาญในการดำน้ำ จึงเรียกกันว่า ชาวน้ำ (Cī hauy Nam) กลุ่มคนพวกนี้ ยังคงอาศัยอยู่ในหลายเกาะแถบเมืองมะริดซึ่งอยู่ตอนเหนือของเกาะกลาง

ย หลังจากนั้น ก็มีพวกนักเดินทางชาวอินเดียได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแถบนี้ มีการทำเหมืองแร่ที่เมืองกลางด้วย นอกเหนือจากที่ได้ไปทำเหมืองแร่ที่ตะกั่วป่า ด้วยเหตุผลที่เกาะกลางตั้งอยู่ในแนวเส้นทางเดินเรือสายเก่าจากอินเดียผ่านอ่าวเบงกอลมายังชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู ทำให้เกาะกลางเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักเดินเรือยุคต้นๆ

โดยแท้จริงแล้วไม่ได้มีการกล่าวถึงเกาะกลางอย่างเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใดปรากฏในเรื่องราวที่เขียนโดยนักเดินทางและพ่อค้าในสมัยนั้นเพียงแต่ได้มีการเรียกชื่อเกาะกลางและบริเวณที่อยู่ตอนเหนือของเกาะขึ้นไปจนถึงอ่าวปากจั่น (Pak Chan) รวมกันว่า ตะโกลา (Takola)

โดยตะโกลานี้เป็นท่าเรือและศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญในบริเวณนั้น ซึ่งตะโกลานี้ในปัจจุบันก็คือ ตะกั่วป่า นั่นเอง คือตะโกลาได้รับการกล่าวถึงในอ้างอิงถึงไว้ในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นของคริสต์ศตวรรษ

ย ในหนังสือภาษาบาลีชื่อ โ มลินท์ปัญหาโ (Milinda Panha) ต่อมาตอนกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 2 ปโตเลมีก็ได้กล่าวถึง โ ตะโกลา ว่าเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่ตั้งอยู่ทางชายฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู ซึ่งเป็นแหลมที่ยื่นลงไปทางตะวันตกเฉียงใต้ผ่านช่องปากพระโดยรวมเอาเกาะกลางไว้ด้วย ดังนั้นแนวความคิดของชาวมลายูที่ว่าเกาะกลางเป็นแหลม จึงสอดคล้องกับแนวความคิดที่กล่าวมาแล้วอยู่เดิม ปโตเลมี ก็ได้เคยกล่าวเอาไว้ว่า ฉลาก เป็นแหลมที่ยื่นออกมาจากตะโกลานักเดินเรือชาวอาหรับในยุคต้นได้บันทึกไว้ใน ค.ศ.880-916โดย Abu Zaid

ได้บันทึกว่าเกาะกลางเป็นศูนย์กลางการค้าขายไม่กฤษณา งามาช่า ไม่ฝาง ตีนก และอื่นๆ โดยขึ้นอยู่กับอาณาจักร Zabej Ibn Khurdadbin ได้เขียนไว้ใน ค.ศ.864 ว่าเกาะกลางนี้ขึ้นกับ Jabah ของอินเดีย ซึ่งจากชื่อนี้ข้าพเจ้าคิดว่าเขาหมายถึง Pegee

ดังนั้นจึงเป็นที่แน่นอนมากกว่าพวกนักเดินเรือในยุคต้นได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเกาะกลางนั้นเป็นส่วนหนึ่งของตะกั่วป่า และนักเดินเรือเหล่านี้ก็ไม่ได้สนใจจะค้นหาชื่อดั้งเดิมของเกาะ และก็ไม่ได้บันทึกชื่อที่รู้จักในเวลาต่อมาไว้เลยถึงแม้ว่าพวกเขาจะรู้จักเกาะกลางนี้อยู่เป็นประจำ

ย เมื่อพิจารณาจากจารึกที่พบที่ตะกั่วป่า จะพบว่าชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้จะต้องเป็นพวกดราวิเดียน (Dravidians จากแคว้นกลิงค์และแคว้นอื่นๆ) ทางใต้ของดินแดนชายฝั่งตะวันออกของอินเดียซึ่งพูดภาษาทมิฬ แม้ว่าพวกนักเดินเรือเหล่านี้จะเข้ามาค้าขาย และได้ครอบครองดินแดนในแถบนี้ และพวกเขาก็ไม่ได้สร้างอาณาจักรที่มั่นคงในดินแดนแถบนี้จนกระทั่งถึงตอนกลางของคริสต์ศตวรรษที่ 11ย ดินแดนแถบนี้ตกอยู่ภายใต้อาณาจักรของอาณาจักรพะโคซึ่งเป็นอาณาจักรที่สร้างขึ้นโดยนักเดินทางจากแคว้นกลิงค์เช่นเดียวกัน แต่มีอำนาจมากกว่า ในปี

ค.ศ.1050-1057 อาณาจักรพะโคตกเป็น เมืองขึ้นของพม่า

เจ้าผู้ครองนครศรีธรรมราชเห็นเป็นโอกาสเหมาะจึงได้ผนวกเมืองกลางและเมืองข้างเคียงเข้าไว้ภายใต้การปกครอง เมื่อพิจารณาจากหลักฐานเท่าที่มี พบว่าอำนาจการปกครองของพม่าบนฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู ก็ได้ขยายไปไกลเกินกว่าเมืองตะนาวศรี ในทางกลับกัน เมืองนครศรีธรรมราชมีอำนาจแผ่ไปทั่วบริเวณตอนใต้ของคาบสมุทรมลายู อย่างไรก็ตาม นครศรีธรรมราชในเวลานั้นก็อยู่ใต้อำนาจของอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งมีอำนาจอยู่ในบริเวณแถบอาวไทยมาหลายศตวรรษ และยังมีอิทธิพลต่อไปถึงช่องแคบมลายู โดยมีพรมแดนติดต่อกับอาณาจักรปาเลมบัง (Pelembang)

ในปี ค.ศ.1257 (พ.ศ.1800) อาณาจักรสยามก็สามารถปลดแอกจากอาณาจักรกัมพูชาได้สำเร็จ และมีความเข้มแข็งมากถึงขนาดเข้าโจมตีอาณาจักรกัมพูชา ทำให้อาณาจักรนี้ล่มสลายไป ในที่สุดดินแดนต่างๆ ในแหลมมลายูจึงเป็นอิสระจากอาณาจักรกัมพูชาและมาอยู่ใต้อำนาจของอาณาจักรสยาม ซึ่งขณะนั้นมีเมืองหลวงอยู่ที่กรุงสุโขทัย

เมืองกลางซึ่งขึ้นกับนครศรีธรรมราชจึงขึ้นกับสุโขทัยด้วยสถานะใหม่ของเมืองนครศรีธรรมราชมีหลักฐานปรากฏในหลักศิลาจารึกของกรุงสุโขทัยในช่วง ค.ศ.1283-1306 (พ.ศ.1826-1849) ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีอยู่ว่า หลังจากที่เมืองสุโขทัยได้พ่ายแพ้แก่อยุธยาในปี ค.ศ.1350 (พ.ศ.1893) เมืองต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูก็มาอยู่ใต้อำนาจการปกครองของอยุธยา เมืองนครศรีธรรมราชเป็นหนึ่งใน 8

เมืองที่มีฐานะเป็นเมืองพระยามหานครคอยควบคุมบรรดาเมืองขึ้นต่างๆ ในคาบสมุทรมลายู เช่น ตะนาวศรี ทวาย อุยงตะหนะ มะละกาบวรวิ

ย กาลเวลาล่วงมา เมื่อนครศรีธรรมราชมีอำนาจมากขึ้นและกระด้างกระเดื่อง ทางกรุงศรีอยุธยาจึงแบ่งแยกไปเป็นสงขลา พัทลุง

และพังงาออกจากการปกครองของนครศรีธรรมราช ให้ขึ้นกับกรุงศรีอยุธยาโดยตรง ต่อมาไม่นาน กลาง ภูเก็ตและตะกั่วป่า

ก็ถูกแยกออกจากพังงาอีกต่อหนึ่ง ส่วนสาเหตุที่ว่าทำไมถึงต้องแยกกลาง ภูเก็ตและตะกั่วป่าออกจากพังงานั้น ก็ไม่เป็นการยากอย่างที่คิดจะสันนิษฐานเอาได้ หลังจากที่ชาวยุโรปได้เข้ามาใน East Indies ย ในฐานะที่เป็นพ่อค้านักแสวงหาอาณานิคมและผู้สร้างอาณาจักร ย ซึ่งเป็นผลมาจากบันทึกการเดินทางเรือของวาสโก ดา กามา (Vasco da cama)

ก็ได้เกิดการตื่นตัวของการค้าข้ามมหาสมุทรขึ้นมาอีกหลังจากที่เกือบจะหยุดเลิกไปตั้งแต่ยุคสมัยของอาหรับแม้ว่าจะมีความพยายามของสาธารณรัฐอิตาลีในสมัยกลาง และของจีนที่จะฟื้นฟูการค้าข้ามมหาสมุทรขึ้นมา โดยมีความมุ่งหมายที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติจากอินเดีย

อินโดจีนและมลายูไปใช้เส้นทางเดินเรือของชาวโปรตุเกสที่ค้นพบนี้เหนือกว่าเส้นทางเดินเรือในทิศทางเดียวกันของชาวกรีก และชาวซีเรีย ในสมัยโบราณ

เพราะไม่เพียงแต่เป็นนักเดินทางเรือชาวตะวันตกรุ่นแรกเท่านั้นที่เดินทางมาถึงอินเดีย

แต่ยังได้เดินทางไปไกลกว่าอินเดียอีกด้วย การค้นพบเส้นทางเดินเรือนี้มีผลกระทบต่อการค้าในระยะหลังมาก นักเดินเรือชาวยุโรปชาติอื่นได้ทำตามชาวโปรตุเกส

ทำให้เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์กันขึ้นในอินเดียตะวันออก การแย่งชิงผลประโยชน์นี้ได้ดำเนินมาแสวงหาผลประโยชน์กัน ก็มีประเทศไทยด้วยประเทศหนึ่ง

สำหรับประเทศไทยนั้นชาวยุโรปได้เข้ามาค้าขายผลผลิตต่างๆ และที่เหนือกว่านั้นคือได้มาทำเหมืองแร่ดีบุก

ย บริเวณที่ชาวยุโรปเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุก ก็มีเมืองตะกั่วป่า ซึ่งรวมเอาเกาะกลางไว้ด้วย และเปรัก (Perak) อย่างไรก็ตาม

เหมืองแร่ที่เปรักในเวลานั้นยังพัฒนาไม่เต็มที่ ภายใต้สภาพการณ์เช่นนี้ เหมืองแร่ในเกาะกลาง จึงเป็นเมืองที่มีความสำคัญขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ในบรรดาเมืองต่างๆ

ของประเทศไทยในคาบสมุทรมลายู เหมืองแร่ที่เกาะกลาง ตลอดจนที่ตะกั่วป่าจึงได้รับความสนใจมากกว่าที่เคยเป็นมา โดนในสมัยหนึ่ง

ถึงกับว่าการทำเหมืองแร่ต้องได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระมหากษัตริย์ ดังนั้นจึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมโดยตรงจากรัฐบาลกลาง ตะกั่วป่า

กลางและภูเก็ต จึงถูกแยกออกจากพังงา และอยู่ใต้การควบคุมโดยตรงของรัฐบาลกลางที่อยุธยา ย มาตรา 37 ของกฎหมายลักษณะอาญาหลวงที่ออกใน ค.ศ.1623

(พ.ศ.2166) ได้กำหนดเขตพื้นที่และด่านเก็บภาษีขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลักลอบซื้อไม้กฤษณา

ไม้ฝางและดีบุกจึงเห็นได้ว่ากฎหมายมาตราชี้มีความประสงค์จะให้มีการผูกขาดโดยพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม

ต่อมาได้รับอนุญาตให้ชาวยุโรปเข้ามาค้าขายได้ไม่เฉพาะที่เกาะกลางเท่านั้น แต่ยังทำได้อีกหลายเมืองบนคาบสมุทรมลายู บริษัท East India

ได้เข้ามาซื้อผลผลิตที่กล่าวมาแล้วในชุมพร ไซยา พุนพิน (สมัยรัชกาลที่ 5 คืออำเภอบ้านดอน) และท่าทอง (ปัจจุบันคืออำเภอกาญจนดิษฐ์) พื้นที่ต่างๆ

ที่กล่าวมานี้ได้มีการทำเหมืองด้วย

ย ในเรื่องเกี่ยวกับเกาะกลางนี้ ได้เกิดมีความเข้าใจผิดกันขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ชาวอังกฤษที่สุราษฎร์ธานีกับเสนาบดีผู้รับผิดชอบด้านการต่างประเทศของอยุธยา

สืบเนื่องจากดีบุกที่เกาะกลางได้หายไปจากเอกสารของชาวยุโรปในยุคนั้น

เราได้ทราบว่าการทำเหมืองแร่ในเกาะกลางได้ดำเนินไปอย่างเต็มที่ทำให้เกิดมีความจำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งชาวยุโรปโดยมีชาวฝรั่งเศส 2 คน

ปกครองในช่วงค.ศ.1683-1689 (พ.ศ.2226-2232)

ย การค้าต่างประเทศมีความเจริญเติบโตยิ่งขึ้นสถานการณ์ต่างๆ ก็ทวีความยุ่งยากขึ้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องโอนเมืองต่างๆ

ทางตอนใต้ของประเทศไทยซึ่งรวมด้วยเมืองกลางด้วย มาอยู่ภายใต้การปกครองของกรมท่าแทนกระทรวงกลาโหมอย่างที่เคยเป็นมา ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในปี

ค.ศ.1782 (พ.ศ.2325) ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง พังงาย กลาง และเมืองอื่นๆ ได้ตกมาอยู่ใต้การควบคุมของกระทรวงกลาโหมเหมือนเช่นที่เคยเป็นมาในศตวรรษที่ 15 และ 16

ย ไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใด ที่จะต้องทำให้การค้นคว้าที่กำลังทำกันอยู่ครอบคลุมมาถึงระยะเวลาสมัยปัจจุบันมากนัก เพราะว่าทั้งเอกสารของไทยและของชาวยุโรป

มีความสมบูรณ์เพียงพอในการพิจารณาประวัติศาสตร์ของเมืองกลาง ในช่วง 2 ศตวรรษที่ผ่านมา เอกสารดังกล่าวนี้ เราจะได้พิจารณากันในตอนต่อไป

ถ้าเอกสารของท้องถิ่นขาดความสมบูรณ์ในระยะเวลาในตอนต้น ก็เนื่องมาจากความจริงที่ว่าเมืองกลางนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรงของเมืองนครศรีธรรมราช

จึงมีเอกสารจำนวนน้อยหรือไม่มีเลยที่ได้ส่งไปยังกรุงศรีอยุธยา ความจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็คือ เอกสารของท้องถิ่นมีความชัดเจน

เป็นความจริงที่ว่าไม่ได้มีการอ้างอิงเรื่องเมืองกลางไว้ในพงศาวดารของกรุงศรีอยุธยาถึงแม้ว่าจะจะเป็นช่วงเวลาภายหลังที่เมืองกลางอยู่ภายใต้การปกครองของกรมท่า

แต่เนื่องจากเอกสารจำนวนน้อยที่ได้บันทึกในสมัยอยุธยาอยู่ในลักษณะที่ขาดความสมบูรณ์ เราจึงต้องสรุปว่า เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าเมืองกลางได้หายไป

หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่มีความสำคัญมาก ที่ผู้บันทึกเห็นว่าไม่สำคัญที่จะนำมาบันทึกไว้

ย ในทางกลับกันย การสงครามอันยาวนานระหว่างไทยและพม่า ที่ทำให้เกิดตามมาก็คือการเสียกรุงศรีอยุธยา และการตั้งเมืองหลวงใหม่ที่กรุงเทพมหานครนั้น

เมืองกลางมีความสำคัญเป็นอันมากและเป็นเป้าหมายที่ได้รับความสนใจเป็นเบื้องต้นจากคู่มือทั้งสองผลจากเหตุการณ์ที่น่าสนใจที่สุดนี้ได้อธิบายการไปทำให้เอก

สารของท้องถิ่นให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ได้ดีกว่าหลักฐานจากต่างประเทศตอนที่ 2

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเกาะกลางเรียงตามลำดับก่อนหลัง

ย

1. ยุคเก่า ค.ศ.1200-1782 (พ.ศ.1743-2325) ประมาณปี ค.ศ.1200

เอกสารอ้างอิงในเรื่องเกาะกลางที่เก่าแก่ที่สุดที่ข้าพเจ้ามีอยู่เป็นบันทึกทางตะวันออกกลางคือเป็นบันทึกของรัฐเคดาห์ (Kedah) แปลโดยร้อยเอกโลว์ (ภายหลังเจมส์โลว์เป็นพันเอก) ในหนังสือเล่มที่ 3 ของ Journal of Indian-Archipelago จาก หนังสือเล่มนี้ทำให้รู้ว่า Marong Mahavamsa ผู้ก่อตั้งรัฐเคดาห์

เคยเดินทางจากอินเดียเลียขชายฝั่งพะโค (pegu) และได้ผ่านทวาย (Tavoy) มะริด (Mergui) จนกระทั่งมาถึงเกาะกลาง (Salang)

ได้จอดทอดสมออยู่ที่เกาะกลางนี้ ย และขออนุญาตผู้ปกครองเกาะให้นำน้ำจืดและไม้ไปใช้ในเรือ ย จากการพิจารณาหลักฐานจำนวนมาก

ข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่าผู้ก่อตั้งรัฐเคดาห์คงจะเดินทางในปี ค.ศ.1200 (พ.ศ. 1743) หรือหลังจากนั้นไม่นานนัก

ทำให้เชื่อได้ว่าเกาะกลางนี้จะต้องเป็นเส้นทางเดินเรือในการเดินทางไปและมาจากอินเดียในสมัยโบราณ

บันทึกของ Galvano เมื่อ ค.ศ. 1512 (พ.ศ. 2055)

ย บันทึกของชาวยุโรปที่เก่าแก่ที่สุดในเรื่องเกาะกลางที่ข้าพเจ้าทราบ ก็คือบันทึกของกาลวานโน (Galvano)ย ย ในปี ค.ศ.1557 (พ.ศ.2100)

โดยได้ย้อนหลังไปถึงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1512 (พ.ศ.2055) Albuquerque ได้ส่งคณะทูตชุดที่ 2 ย ย นี้ได้ผ่านเมือง Peen และผ่าน อุนซาลัม (lunsalam)

ซึ่งมีประชาชนจำนวนมากอาศัยอยู่ตามชายฝั่ง

ย บันทึกของย ย Mendez Pinto เมื่อ ค.ศ. 1539ย (พ.ศ.2082)

ย เมนเดซ พินโตย ย (Mendez Pinto) เคยมาที่เกาะกลางและได้เขียนถึงเกาะกลางไว้ดังนี้

ย ค.ศ.1539ย (พ.ศ.2082)ย ข้าพเจ้าเดินทางผ่านเมืองท่าจันซาลัน (Juncalan)

ย ค.ศ.1545ย (พ.ศ.2088)ย จันซาลันเป็นหนึ่งในเมืองท่าที่มีการค้าตามชายฝั่ง

ย ค.ศ.1548 (พ.ศ. 2091) มีพื้นที่บริเวณหนึ่ง เรียกว่า ที่ลาวย (Tilau) ปากลาว (Pak Lau) หรือตรัง (Trang) ซึ่งอยู่ห่างจากจันคาลาไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้

ที่ลาวย ย (Tilau)ย ย น้อยใกล้รัฐเคดาห์ย ย โดยอยู่ห่างจากมะละกา 420 ไมล์

บันทึกของ Ralphy Fitch เมื่อ ค.ศ. 1588 (พ.ศ. 2131)

ย วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2123ย ย Ralphy Fitch ย ได้เดินทางจากพะโค (pegu) เพื่อที่จะไปยังมะละกา (Malacca) ได้ผ่านเกาะ โ ตะนาวศรี โ อุนซาลอน

(lunsalan) และสถานที่อื่น ๆ ย

บันทึกของ Linschoten เมื่อ ค.ศ.1583-1592 (พ.ศ.2126-2135)

ย ลินสโคเตน (Linschotenย) เขียนไว้ว่า มีเกาะๆหนึ่ง ชื่อว่า กันซาลัน (Gunsalan) อยู่ชายฝั่งเดียวกับรัฐเคดา (Queda)ย โดยห่างออกไป 30 ไมล์

ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเกาะที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยดีบุก

บันทึกของ Barker เมื่อตุลาคม ค.ศ. 1592 (พ.ศ.2135)

ย ชาวยุโรปคนแรกที่มาถึงเกาะกลาง คือ Edmund Barker ซึ่งเป็นทนายศรัทธาในกองทัพเรือของ เซอร์เจมส์ แลนคาสเตอร์ (Sir James Lancasters)

ต่อไปนี้เป็นเรื่องราวที่เขาเล่าซึ่งน่าสนใจมาก

ย โ เราเดินทางจากมะละกา (Malacca) มาถึงอาณาจักร Junsalaom ซึ่งอยู่ระหว่างมะละกาและพะโค การเดินทางของเรานั้นท่ามม 8 องศากับแนวทิศเหนือ

จุดประสงค์ในการเดินทางมาที่ Junsalaom ย ย เพื่อหาน้ำมันยางไปใช้ในการซ่อมแซมเรือ ย ย เมื่อมาถึงแล้ว ย ย ย

เราก็ส่งกำลังทหารออกไปติดต่อกับประชาชนเพื่อหาซื้อน้ำมันยาง ย ย เราได้ส่งสินค้าไปยังเจ้าผู้ปกครองนครของเขา เพื่อแลกเอาขี้ปลาวาฬ นอแรด

และเราก็ได้สิ่งทีประสงค์ทั้ง 2 อย่าง ในตอนสุดท้ายผู้ปกครองเกาะไม่ยอมที่จะให้ทหารของเราขึ้นมานบนเรือ

เราต้องบอกไปว่าเราจะให้เรือกระาะและขวานตามยาวให้เขา ย จึงยอมปล่อยให้ตัวทหารให้ขึ้นมาบนเรือ

ดังนั้นเราจึงสามารถเดินทางต่อไปได้ ย ย ถึงแม้ว่าเรื่องที่เขาเขียนข้างต้นนี้จะไม่ได้กล่าวถึงการทำเหมืองแร่ที่เกาะกลางนี้ก็ตาม ย ย

แต่ก็ได้ให้รายละเอียดหลายอย่างแก่เรา ย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีคุณค่ามากและเป็นเรื่องที่แปลกประหลาด สำหรับศตวรรษที่ 16 เป็นที่น่าสังเกตว่า

เกาะกลางในที่นี้มีฐานะเป็นราชอาณาจักรแห่งหนึ่งและมีเจ้าผู้ปกครองนครพระองค์หนึ่ง สิ่งเหล่านี้ยืนยันความจริงที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไปแล้วตอนต้นในเรื่องของเกาะว่า

มีอยู่ช่วงเวลาหนึ่งซึ่งเมืองกลาง

เป็นเมืองขึ้นของประเทศไทยถึงแม้จะอยู่ภายใต้การดูแลโดยตรงของเมืองนครศรีธรรมราชท่าเรือที่เรือรบจอดทอดสมอนั้นแน่นอนคืออ่าวท่าเรือ (Tha Rua)

ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ย ท่าเรือนี้มีเรือต่างๆแวะมาจอดพักเป็นประจำน้ำมันดินที่ใช้ในการซ่อมแซมเรือก็คือชันยาเรือหรือน้ำมันยางจากต้นยางนั่นเอง การที่กล่าวถึง

ขี้ปลาวาฬว่าเป็นสินค้าออกที่สำคัญอย่างหนึ่งนั้นนับว่ามีความสำคัญมาก และเราก็ได้พบเรื่องนี้อีกในอีกเกือบครึ่งศตวรรษให้หลัง

มันเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากที่ทราบว่าชาวเมืองกลาง สามารถที่จะรวบรวมผลผลิตที่มีค่าบริเวณชายฝั่งของเกาะเพราะว่าสภาพการณ์ต่างๆ

ย่อมไม่เหมือนในปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าในปัจจุบันยังมี ขี้ปลาวาฬ อยู่มากเพียงพอในทะเลที่อยู่รอบเกาะ กล่าวโดยรวมๆ แล้วจะเห็นได้ว่า นอกจากจะมีดีบุก นอแรด

ขี้ปลาวาฬ ชันยาเรือต้นยาง และอื่นๆ ที่จะใช้แลกเปลี่ยนกับสินค้าต่างประเทศทั้งยังมีแร่ธาตุที่ใช้หลบลมพายุได้ดีแล้ว เกาะกลางยังมีสิ่งจูงใจอื่น ๆ อีก

ที่ทำให้มีเรือสินค้าต่างประเทศมาแวะจอดพักเป็นจำนวนมาก

บันทึกของ Hakluyt เมื่อ ค.ศ.1598 (พ.ศ.2141)

ย Hakluytย ย ได้เขียนไว้ในหนังสือ โ Epistle Dedicatorie ที่เขาแต่งโดยเรียกเกาะกลางว่า โ แผ่นดินใหญ่จันซาลอน โ (The mainland of Juncalaon)

เนื่องจากในเวลานั้นยังไม่รู้ว่า กลาง มีลักษณะเป็นเกาะ

บันทึกของโบคาโร (Bocarro) ค.ศ.1606 (พ.ศ.2141)

ย แอนโทนิโอ โบคาโร (Antonioy Bocarro) ได้เขียนไว้ในหนังสือ โ Decada 13 da Historia da India โ ที่เขาแต่งโดยได้กล่าวถึงเกาะกลางไว้ดังนี้

ย ค.ศ.1606 (พ.ศ.2149) จันซาลา (Juncalao) เป็นเมืองท่าแห่งหนึ่ง

ย ค.ศ.1615 (พ.ศ.2158) ponta de Juncalao ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่า ย เขาหมายถึงบริเวณทางตอนใต้ของเกาะซึ่งมีลักษณะเป็นแหลม เป็นการสนับสนุนที่คนเห็นว่า

พวกชาวมาลายูเรียกชื่ออุจอง สลาง (Ujong Salan)นั้น

ย โดยแท้จริงแล้วหมายถึงบริเวณทางทิศใต้ของเกาะซึ่งมีลักษณะเป็นแหลมเท่านั้น

ย ค.ศ.1639 (2182) บันทึกของ แมนเดลสโล (Mandelslo) แมนเดลสโล ได้เขียนถึงเมืองกลางโดยเรียกว่าเมืองจันชาโลน (Juncalaon)

โดยเขาเข้าใจผิดคิดว่าอยู่ในรัฐมะละกาซึ่งเขาหมายถึงคาบสมุทรมลายู

ย ค.ศ.1662-1663 (พ.ศ.2205-2206) บันทึกของ De Bourges

ย De Bourges ได้ระบุว่า เขียนชาลัม (lansalan) เป็นเมืองหนึ่งใน 11 เมืองของประเทศไทย

ย ค.ศ.1671 (พ.ศ.2214) คณะผู้เผยแพรศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในปี ค.ศ.1671 (พ.ศ.2214) หรือหลังจากนั้นเล็กน้อย Bishop de Berythe

ได้ส่งคณะผู้สอนศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งมีนายเปเรซ (perez) เป็นหัวหน้า มาเผยแพรศาสนายังเมืองกลาง คณะผู้สอนศาสนาชุดนี้เป็นชาวโปรตุเกส

ได้มาตั้งถิ่นฐานที่เมืองกลางนี้เป็นจำนวนมากและการทำงานก็ประสบผลสำเร็จอย่างดี แต่เนื่องจากว่าที่ศูนย์กลางขาดคนทำงาน ย นายเปเรซ

จึงถูกเรียกตัวกลับไปยังอยุธยาในปี ค.ศ.1673 (พ.ศ.2217) และในเดือนพฤษภาคมของปีนั้นเขาก็ได้ต้อนรับ Bishop of Helioholis ย ย ซึ่งผู้เดินทางมาจากทวีปยุโรป

ค.ศ.1677 (พ.ศ.2220)

ย ในปี ค.ศ.1677 (พ.ศ.2220) ย ได้เกิดการเข้าใจผิดกันขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของอังกฤษที่สุราษฎร์ธานีและเสนาบดีผู้รับผิดชอบด้านกิจการต่างประเทศที่อยุธยา

เนื่องมาจากแร่ดีบุกได้หายไปที่เมืองกลาง

ย ค.ศ.1681-1685 (พ.ศ.2224-2228) บันทึกของ Gervaise

Gervaise ได้มาทำการเผยแพรศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่ประเทศไทยในช่วง ค.ศ.1681-1685 (พ.ศ.2224-2228) เขาได้เขียนไว้ว่าจอนชา Gervaise

เป็นท่าเรืออยู่ทางทิศตะวันตกของคาบสมุทรมลายูเส้นละติจูดที่ 8 องศา ท่าเรือนี้อยู่ระหว่างพื้นแผ่นดินใหญ่และเกาะแห่งหนึ่งซึ่งมีชื่อแล้วและอยู่ห่างออกไปเพียง 6

ไมล์เท่านั้น ขอเสียของท่าเรือนี้ก็คือว่าน้ำไม่ลึกพอที่จะให้เรือขนาดใหญ่เข้าไปจอดได้ แต่ก็มีพื้นที่ราบขนาดใหญ่อยู่ใกล้ฝั่งเหมาะสำหรับเป็นที่จอดเรือ

ท่าเรือแห่งนี้จึงเป็นที่หลบภัยของเรือจากลมมรสุมซึ่งมักจะเกิดขึ้นเสมอในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมและเดือนสิงหาคมดังนั้นท่าเรือแห่งนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

สำหรับการค้าในย่านอ่าวเบงกอล เมืองพะโคและเมืองอื่น ๆ ที่เป็นเพื่อนบ้าน เห็นได้ชัดว่าท่าเรือที่เขากล่าวถึงนี้คือท่าเรือที่บริเวณตำบลท่าเรือในปัจจุบัน

เขายังได้เขียนต่อไปอีกว่า พวกฮอลันดาได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อเกาะจอนชาลาม (Jonsalam) นี้ ก็เพราะว่าเป็นเกาะที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยดีบุก

อีกทั้งยังมีทองชี่ปลาวาฬ ที่ใช้ทำน้ำหอมอีกด้วย แต่พระมหากษัตริย์ของไทยได้แต่งตั้งชาวฝรั่งเศสชื่อ ชาร์บอนโน (Char-bonneau) เป็นเจ้าเมืองกลาง

และไม่ยอมให้พวกฮอลันดาเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในเกาะจอนชาลามนี้

ค.ศ.1685 (พ.ศ.2228) บันทึกของ Choisy

ย Abbe de Choisy ได้เขียนไว้ในวารสารปารีส (paris) ว่าโจนซีลาง (Joncelang) เป็นเมืองท่าทางชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู มีดีบุกมาก และยังมีชี่ปลาวาฬ

ย ค.ศ.1685 (พ.ศ.2228) บันทึกของ Chaumont

ย Chaumont ได้เขียนไว้ว่า โจนซีลาง (Joncelang) เป็นเมืองหนึ่งใน 11 เมืองของประเทศไทยซึ่งดูเหมือนว่าเขาจะลอกมาจากที่ De Bourges

ได้เขียนไว้และเขาได้เขียนเพิ่มเติมอีกว่าได้มีการส่งดีบุกโดยทางเรือไปประเทศจีน Coromandel Coast และสิราษฎร์ธานี

ย สนธิสัญญาการค้าฝรั่งเศส-ไทย ค.ศ.1685 (พ.ศ.2228) อนุญาตให้ฝรั่งเศสผูกขาดแร่ดีบุกที่เกาะย ย

ทูตฝรั่งเศส 2 คน คือ Chaumont และ Choisy ย ย รู้เรื่องราวของเกาะมากกว่าที่เขาได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่องที่เขาไม่ได้เขียนไว้ก็คือ

การดำเนินการทางการเมืองเพื่อสร้างอำนาจและผูกขาดสินค้าของฝรั่งเศสในประเทศไทย

แต่เราก็สามารถทราบได้เป็นอย่างดีจากเอกสารสมัยนั้นที่เก็บรักษาไว้ในหอจดหมายเหตุของฝรั่งเศสว่า สนธิสัญญาการค้าฝรั่งเศส-ไทย นอกจากจะให้สิทธิพิเศษต่างๆ ย ย

แก่คณะผู้สอนศาสนาแล้ว ย ย ยังได้อนุญาตให้ฝรั่งเศสเข้ามาผูกขาดการค้าดีบุกที่เกาะโจนซีลาง (Joncelang) ย ย ย

นอกจากนี้ยังอนุญาตให้ฝรั่งเศสตั้งโรงงานถลุงแร่ได้ ไม่ว่าจะได้มีการตั้งโรงงานแร่หรือไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่การที่ได้มีการแต่งตั้งชาวฝรั่งเศสเป็นเจ้าเมืองนี้ แสดงว่า

จะต้องมีชาวฝรั่งเศสมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะกลางแล้ว

ย ค.ศ.1687 (พ.ศ.2230) ย บันทึกของ ลา ลูแบร์ (La Loubers)

ย ในบรรดาผู้ที่บันทึกเหตุการณ์ในช่วงเวลานี้ ลา ลูแบร์ (La Loubers) ย ย ย ย ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ให้ข้อมูลสำคัญมากเกี่ยวกับประเทศไทยและเกาะกลาง

เขาได้เขียนไว้ว่า

ย เกาะจอนชาลาม (Jonsalam) ย อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ดีบุกโดยแร่ดีบุกทั้งหมดในประเทศไทยเป็นของพระมหากษัตริย์

พระองค์ทรงขายให้กับชาวต่างประเทศและพลเมืองในความปกครอง ยกเว้นที่เกาะจอนชาลามเนื่องจากว่าอยู่ไกลมาจากอยุธยา

พระองค์จึงทรงอนุญาตให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในเกาะเป็นผู้ขุดแร่ดีบุกโดยการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้แก่พระมหากษัตริย์เพียงเล็กน้อย

ในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ยังคงเป็นเช่นนี้จนกระทั่งถึงปี ค.ศ.1821 (พ.ศ.2232) จึงมีการผูกขาดการทำเหมืองแร่ดีบุกที่เกาะกลาง

ย เขายังได้เล่าต่อไปอีกว่า ชาร์บอนโน(Char-bonneau) เดินทางมาถึงประเทศไทยใน ค.ศ.1677 (พ.ศ.2220) ย ย ย

และได้เข้าทำงานในโรงพยาบาลที่พระมหากษัตริย์ไทยเป็นผู้สร้างขึ้น ประมาณปี ค.ศ.1681-1685 (พ.ศ.2224-2228)

พระมหากษัตริย์ไทยทรงแต่งตั้งให้ชาร์บอนโนเป็นเจ้าเมืองกลาง เหตุที่เขาได้รับการแต่งตั้งนี้ เพราะชาร์บอนโนได้ไปสร้างป้อมบริเวณพรมแดนไทยที่ติดกับพะโคได้สำเร็จ

การที่ชาวฝรั่งเศสได้เป็นเจ้าเมืองกลางนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าอำนาจของฝรั่งเศสนั้นมีมากกว่าประเทศยุโรปอื่น เช่น โปรตุเกส ฮอลันดาและอังกฤษ

เกาะกลางในเวลานั้นเป็นอย่างที่ Gervaise ย และ ย Deslandes ย ได้บอกไว้ว่าเป็นที่ต้องการของฮอลันดาที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ชาร์บอนโน

เป็นเจ้าเมืองอยู่ 4 ปี ก็ได้ลาออก และกลับไปอยุธยา ผู้ที่มาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองกลางแทน ก็คือ บิลลี (Billi) ซึ่งเป็นผู้ดูแลเรื่องที่พักของ เขาเวเลียเดอโชมงต์

(Chevalier de Chaumont) การแต่งตั้งให้บิลลีดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองเป็นผลมาจากสนธิสัญญาการค้าฝรั่งเศส-ไทย ที่คณะทูตซึ่งมีโชมงต์เป็นหัวหน้าได้ทำไว้ในปี

ค.ศ.1685 (พ.ศ.2228) สิ่งนี้แสดงให้เห็นโดยข้อเท็จจริงที่ว่าผู้รับผิดชอบดูแลเรื่องที่พักของโชมงต์ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองกลาง

ย ค.ศ.1689 (พ.ศ.2232) การแสดงกำลังทางเรือของฝรั่งเศสที่เกาะกลาง

ย เนื่องจากได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นในสยามใน ค.ศ.1688 (พ.ศ.2231) สมเด็จพระเพทราชาทรงขึ้นครองราชย์ Desffarges

ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทหารของฝรั่งเศสที่กรุงเทพมหานครได้เคลื่อนย้ายกำลังทหารภายใต้การบังคับบัญชาของเขาในวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ.1688 (พ.ศ.2231)

ไปยังชุมชนที่ชาวฝรั่งเศสตั้งถิ่นฐานอยู่โดยไปถึง 2 สัปดาห์ก่อนที่กองทัพฝรั่งเศสซึ่งประจำอยู่ที่ มะริด (Mergui) จะพ่ายแพ้

ทหารฝรั่งเศสได้จับตัวเจ้าหน้าที่ของไทยทั้งทหารและพลเรือนเอาไว้ Desffarges

ตกลงใจที่จะไปยึดเกาะกลางไว้เพื่อจะได้มีอำนาจในการต่อรองกับชาติใหม่ของสยาม โดยในกรณี ทหารฝรั่งเศสยังคงจับกุมเจ้าหน้าที่คนสำคัญ ๆ ของฝ่ายไทยไว้เป็นตัวประกัน 3 คนด้วยกัน Desfargesy เดินทางด้วยเรือ 5 ลำ และกำลังทหารอีก 330 คนมุ่งตรงไปยังเกาะกลางในเดือนกุมภาพันธ์

ในทันทีที่จอดเรือทอดสมอที่บริเวณท่าเรือ(Tharua) Desfargesy ได้วางแผนที่จะมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยอีก

เขาได้เขียนจดหมายถึงพระคลังว่าชาวฝรั่งเศสในประเทศไทยต้องการสันติภาพและต้องการให้รัฐบาลไทยปล่อยชาวฝรั่งเศสที่ถูกจับไว้

เขาจึงจะยอมเดินทางกลับไปพบรัฐบาลไทยพร้อมตัวประกันย บาทหลวง Pallegois

ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการชักจูงใจรัฐบาลไทยให้ใช้โอกาสนี้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับฝรั่งเศส

รัฐบาลไทยปฏิเสธความคิดนี้และได้มีคำสั่งไปยังเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่กลางไม่ให้อาหาร น้ำ หรือสิ่งอื่นใดแก่ทหารฝรั่งเศสโดยให้ถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ย ถึงแม้ว่าจะผิดหวังในท่าที่สนองตอบจากรัฐบาลไทย) Desfargesy ย ก็ใช้ความพยายามอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 27 สิงหาคม

โดยได้ส่งตัวประกันคนหนึ่งกลับพร้อมจดหมาย 2 ฉบับ ถึงพระคลัง จดหมายฉบับที่ 1 ย Desfargesy ย เขียนเอง ย เขาเรียกร้องให้ส่งทูตพร้อมด้วย Bishop ofy Hetellopolis มาที่กลางเพื่อเจรจาทำสัญญาอีกฉบับหนึ่งเขียนโดย Verety ย ผู้แทนการค้าของฝรั่งเศสที่อยู่อยุธยา

ใจความเป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้าและเรียกร้องให้ยกเกาะกลางเป็นเหมือน West Indies

ย หลังจากที่เจรจากันเป็นระยะเวลายาวนานทางฝ่ายไทยได้ตอบกลับไปว่า รัฐบาลไทยจะส่งตัวชาวฝรั่งเศสที่ถูกจับตัวไว้คืนให้ ก็ต่อเมื่อ Desfargesy ย

ปล่อยตัวประกันที่เหลืออยู่ 2 คนเสียก่อน ในที่สุดฝ่ายฝรั่งเศสก็ยอมยกเลิกข้อเรียกร้องต่าง ๆ เนื่องจากช่วงฤดูในการเดินเรือเข้าสู่มรสุมมาถึงแล้ว

หลังจากการปล่อยตัวประกันอีกหนึ่งคนย Desfargesy ก็ออกเดินทางไปยังอาวเบงกอลพร้อมด้วยเรือ 3 ลำ หลังจากนั้น อีก 12 วัน M.de Vertesale

ผู้ที่มีอำนาจรองมาจาก Desfargesy ย ย ย กับชาวฝรั่งเศสที่เหลืออยู่ก็ออกเดินทางจากเกาะกลางโดยก่อนออกเดินทางก็ได้ปล่อยตัวประกันคนสุดท้ายด้วย

โดยได้ส่งลามาด้วย 2 คนคือ Feereusey ย และย Pincheroy เพื่อชี้แจงให้รัฐบาลไทยได้เข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องที่ชาวฝรั่งเศสได้ยึดเกาะกลางเอาไว้

คนทั้งหมดได้มาถึงอยุธยาเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ.1689 (พ.ศ.2223)

พร้อมกับมีการออกประกาศรับว่าเรือฝรั่งเศสได้ออกจากเกาะกลางไปแล้วโดยมุ่งหน้าตรงไปยังอาวเบงกอลตั้งนั้นจึงเป็นการสิ้นสุดความพยายามที่ไม่มีผลแต่อย่างใดที่จะรั้งอื้นความสัมพันธ์กับประเทศไทย Lanier กล่าวว่าเป็นการยึดเกาะกลาง แต่เขาก็ได้ให้เหตุผลสนับสนุนด้วยว่า

มันดูเหมือนกับไม่ใช่การยึดเกาะกลางที่แท้จริงโดยเรือของฝรั่งเศส

เพียงแต่ทอดสมอจอดที่ท่าเรือเท่านั้นและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เกาะกลางทำตามคำสั่งจากอยุธยาอย่างเคร่งครัด

ชาวฝรั่งเศสก็ไม่มีโอกาสแม้แต่เพียงย่างเท้าขึ้นฝั่งของเกาะกลาง มร.บิลล์เจ้าเมืองกลางก็ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมากมายแต่อย่างใด ถ้าจะมีการยึดกันจริง ๆ

ก็น่าจะเป็นการยึดเกาะเล็ก ๆ เกาะหนึ่งบริเวณท่าเรือมากกว่า สิ่งที่น่าสนใจควรตั้งข้อสังเกตในเหตุการณ์ครั้งนี้ก็คือว่ามีเกาะอยู่เกาะหนึ่งซึ่งพวกนักเดินเรือเรียกกันว่า

เกาะฝรั่งเศส (French Island) สันนิษฐานว่าอาจจะเนื่องมาจากการถูกยึดไว้เป็นการชั่วคราวโดยลูกเรือชาวฝรั่งเศส หรือเป็นที่รู้จักกันได้เพราะลูกเรือชาวฝรั่งเศส

การยึดเกาะที่ทำไปนั้นเป็นการแสดงกำลังทางเรือโดยสงบและไม่มีการเสียชีวิตเลือดเนื้อแต่อย่างใด แต่โดยแท้จริงแล้ว เป็นการทำลายชาวฝรั่งเศสที่อยู่อยุธยา

เพราะว่าการกระทำของ Desfargesy ย ย ย ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีและนำไปสู่การตอบโต้แก่แคนต่อชาวฝรั่งเศสที่อยู่อยุธยา

ย ค.ศ.1700-1719 (พ.ศ.2243-2262) บันทึกของ Hamilton

ย ในปี ค.ศ.1700-1719 (พ.ศ.2243-2262) ร้อยเอกเอกซันเดอร์ ฮามิลตัน (Captain Alexander Hamilton) นักเขียนผู้มีชื่อเสียงได้เดินทางมายังเกาะกลาง โดย

ฮามิลตันได้แต่งหนังสือชื่อ เรื่องราวใหม่ของอินดีสตะวันตก (New Account of the East Indies) ตามความคิดของศาสตราจารย์ Laughton

แล้วเป็นหนังสือสมัยใหม่ที่พอจะเทียบเคียงกับประวัติศาสตร์ของ Herodotus ได้เขาได้เขียนเรื่องเกาะกลางไว้ว่า

ย บริเวณที่มีการค้าขายกันทางด้านชายฝั่งเกาะจองซีลอน (Jonhceyloan) ซึ่งขึ้นกับสยามระหว่างเมืองมะริด (Mergui) และเกาะจองซีลอนนี้มีท่าเรือดี ๆ

อยู่หลายแห่งสำหรับจอดเรือแต่ชายฝั่งทะเลจะมีประชาชนอาศัยอยู่น้อย เพราะมีโจรสลัดคอยรบกวน

บริเวณตอนปลายทางด้านเหนือของเกาะนั้นอยู่ห่างจากพื้นแผ่นดินใหญ่มากกว่า 6 ไมล์ ย บริเวณระหว่างเกาะและพื้นแผ่นดินใหญ่นั้น

มีท่าเรือที่ดีอยู่ท่าเรือหนึ่งสำหรับหลบลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และทางด้านชายฝั่งตะวันตกของเกาะมีอ่าวป่าตอง เป็นท่าเรือสำหรับหลบลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

เกาะแห่งนี้มีไม่เหมาะสมสำหรับท่าเรือ

มีแร่ดีบุกมากแต่ประชาชนที่อยู่อาศัยไม่มีสิทธิ์ที่จะขุดแต่อย่างใดเพราะว่ารัฐบาลไทยได้ให้สิทธิ์ในการขุดแร่ดีบุกแก่เจ้าเมืองกลางซึ่งเป็นคนจีน

เจ้าเมืองกลางปกครองประชาชนอย่างกดขี่ขูดรีดเป็นอันมากทำให้มีฐานะร่ำรวย ส่วนประชาชนก็มีแต่ความยากจนลงเรื่อย ๆ ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย

และเกียจคร้านประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งก็มีการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ กับเรือที่มาจากฝั่ง Choromandel Coasty

และอาวเบงกอลนอกจากนี้ฮามิลตันยังได้กล่าวถึงเรื่องช้างเผือกที่เขาได้พบหลายครั้งที่บางคลี ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เกาะจองซีลอน

ว่ามีสีขนวอลเหมือนกับช้างเผือกที่เขาได้เคยเห็นที่อยู่อยุธยา จึงเป็นที่เห็นกันได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในปี ค.ศ.1688 (พ.ศ.2231)

ทำให้การพัฒนาประเทศและการค้าขายกับต่างประเทศที่เคยเป็นมาในช่วง 30 ปีก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงนั้นหยุดชะงักไปและยังทำให้เกิดผลเสียต่อเกาะกลางอีก

กล่าวคือไม่มีเรือรบไว้ป้องกันชายฝั่ง ทำให้เกิดมีพวกโจรสลัดมลายูออกเที่ยวปล้นเรือสินค้า

เจ้าเมืองในอดีตที่แต่ก่อนเป็นคนชาวยุโรปก็เปลี่ยนเป็นคนจีนที่ขาดศีลธรรมมุ่งแต่กอบโกยแสวงหาผลประโยชน์ สิ่งที่น่าสนใจก็คือการกล่าวถึงอ่าวป่าตองของฮามิลตัน

(พันเอกเยรินีเสนอความเห็น ว่า ฮามิลตันเป็นนักเขียนคนแรกที่กล่าวถึงอ่าวป่าตอง)

ซึ่งจะต้องเป็นที่รู้จักดีในหมู่นักเดินเรือมานานแล้วว่าเป็นบริเวณที่หลบลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนที่ฮามิลตันจะได้ มาพบเรื่องราวต่างๆ

ที่เขาเขียนนี้ก็นับได้ว่าถูกต้องใกล้เคียงกับข้อเขียนของชาวยุโรปคนอื่นๆ ในช่วงที่เมืองหลวงของสยามยังอยู่ที่อยุธยา

ค.ศ.1179(พ.ศ.2322) บันทึกของ Dr.Koenig

ย นักเดินทางคนต่อไปที่เดินทางมาเกาะกลางคือย Dr.Koenigy นักพฤกษศาสตร์ที่มีชื่อเสียงชาวเดนมาร์กเขาเป็นลูกศิษย์ของลินเนียส (Linnaeus) ตั้งแต่ปี ค.ศ.1768

(พ.ศ.2311) เขาได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ เช่น ผู้ช่วยแพทย์ นักธรรมชาติวิทยาในอินเดีย ในปลายปี ค.ศ.1778 (พ.ศ.2321)

เขาได้เริ่มต้นการสำรวจทางวิทยาศาสตร์ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกรุงธนบุรี ในการเดินทางกลับอินเดียในปี ค.ศ.1779 (พ.ศ.2322)

เขาได้แวะพักที่เกาะกลางเป็นเวลาหลายเดือนซึ่งเขาได้ใช้เวลาในช่วงนี้สำรวจสัตว์และดอกไม้โดยได้ทำการสำรวจเกาะเล็กอื่นๆ

ที่อยู่ข้างเคียงด้วยความสนใจหลักของเขาคือเรื่องความเป็นมาของธรรมชาติดังนั้นเขาจึงไม่มีความสนใจในเรื่องอื่นๆเลย

แต่กระนั้นก็ตามเรื่องที่เขาเขียนก็ยังสามารถให้ข้อมูลในเรื่องของภูมิศาสตร์ และการเมืองของประเทศที่เขาไปเยือนย Dr.Koenigy

ถือได้ว่าเป็นผู้ค้นแรกที่ได้อธิบายเรื่องสัตว์และดอกไม้ของเกาะกลาง การเดินทางครั้งที่ 1 วันที่ 19 มีนาคม ค.ศ.1779 (พ.ศ.2322) ย Dr.Koenig ย เดินทางไปยังเกาะต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงเกาะกลางโดนเรือชื่อบริสตอล (Bristol) ซึ่งผู้บังคับบัญชา คือ ร้อยเอกฟรานซิส ไลท์ (Francis Light) เจ้าเมืองป็นัง เขาได้เขียนไว้ว่า เราได้ผ่านเกาะยาวใหญ่ (Pulo Pan Jang) และได้เดินทางตรงไปเรื่อยๆ ผ่านช่องแคบที่ไม่กว้างมากนักแห่งหนึ่ง เราได้พบหินรูปร่างแปลกๆ จำนวนมากโผล่ขึ้นมาจากทะเลก่อนที่ใหญ่ที่สุดก็มีรูปร่างแปลกที่สุด เราได้จอดเรือตอนบ่าย 3 โมงที่เกาะยาว (Pullo Salang) ซึ่งประกอบด้วยเกาะ 2 เกาะเกาะหนึ่งเล็กกว่าอีกเกาะหนึ่ง

ย วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2322 ข้าพเจ้าได้ออกเดินทางไปยังโรงงานถลุงแร่ดีบุกตั้งแต่เช้าตอนบ่าย 4 โมงเย็น เราก็ได้มาถึงหมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่ง คือ โรงเลื่อย (Ringey Luei) ย อีก 1 ชั่วโมงต่อมาเราก็มาถึง Kockren (คอเคน?) ในตอนเย็นข้าพเจ้าได้ไปที่โรงงานถลุงแร่เพื่อดูวิธีการในการถลุงแร่

ย วันที่ 25 มีนาคม 2322 ข้าพเจ้าได้ไปที่เหมืองแร่ซึ่งอยู่ห่างจาก ย Kockren ย ย หนึ่งในสวนสีมัลย ย ย ทางที่จะไปยังเหมืองนั้นเป็นป่าที่บ ต่อจากนั้นเราก็ไปยังบริเวณแห่งหนึ่งซึ่งมีการนำดีบุกมาไซ

ย วันที่ 26 มีนาคม 2322 เราเดินทางกลับบ้านด้วยการข้ามภูเขาเวลาประมาณ 12 นาฬิกา ก็มาถึงท่าเรือ (Tarmah) ซึ่งในเวลานั้น ท่าเรือเป็นเมืองหลวงของภูเก็ต

ย วันที่ 28 มีนาคม 2322 ข้าพเจ้าได้ไปที่เกาะยาวน้อย (Pullu Salang Minor) ด้วยเรือ ลูกเรือที่ไปด้วยต้องการไปตัดไม้เพื่อนำไปใช้กับเรือสินค้า ข้าพเจ้าได้พบสิ่งต่างๆ ที่น่าสนใจจำนวนมาก ตอน 5 โมง เรือสินค้าของเราสามารถออกเดินทางได้

ย การเดินทางของเราต้องไปพบกับพายุแรงจัดใกล้บริเวณย (Nicobars) เนื่องจากเรือที่ใช้เดินทางครั้งนี้เป็นเรือเก่า

ทำให้ไม่มีความปลอดภัยที่จะเดินทางต่อไปจึงจำเป็นต้องเดินทางกลับกลางและมาถึงในวันที่ 30 เมษายน 2322 การเดินทางครั้งที่ 2

ย วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2322 เราเดินทางมาถึงหมู่เกาะแห่งหนึ่ง

ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของแหลมหงาและอยู่ทางทิศใต้ของเกาะยาวเราได้ทอดสมอที่เกาะมาลีและได้พบเรืออังกฤษ 2 ลำ เป็นของร้อยเอกเจมส์ สกอตต์ (Captain James Scott) และร้อยเอกปีเตอร์ส (Captain Peters) แสดงว่า เกาะมาลีเป็นบริเวณที่มีเรือจำนวนมากแล่นผ่าน

ย วันที่ 1 พฤษภาคม 2322 ในตอนบ่าย ข้าพเจ้าได้ไปที่เกาะมะพร้าวหรือเกาะพร้าว (Koh Phrau)

ข้าพเจ้าสนใจบริเวณจุดสูงสุดของภูเขาเป็นอันดับแรกบริเวณนี้มีประกอบด้วยหินที่สวยงามมากเหมือนหินที่มีหลายสีที่พบมากที่สุดคือ สีเทา นอกนั้นก็มียี่เขียว สีดำสีชมพู หินเหล่านี้ไม่ได้ประกอบกันขึ้นเป็นก้อนหินขนาดใหญ่แต่อย่างใด เนื่องจากมีรอยแตกสีน้ำตาลปนแดงแยกหินออกเป็นส่วนต่างๆ ที่ไม่เสมอกัน

คนไทยใช้หินชนิดนี้เขียนตัวหนังสือบนกระดาดแข็ง พวกเขาทำได้โดยตัดหินออกเป็นแท่งเล็กๆ จำนวนมาก ยาวประมาณ 1 นิ้ว หนาประมาณครึ่งหนึ่งของก้านขนนก

ย วันที่ 3 พฤษภาคม ตอนเที่ยงวัน ข้าพเจ้าได้ออกไปที่เกาะมะพร้าว อีกครั้งหนึ่ง ก่อนอื่นข้าพเจ้าได้ไปที่กระท่อมของชาวมลายู

พวกเขาได้แสดงวิธีการปรุงอาหารจากปลิงทะเล ว่าทำได้โดยต้มปลิงทะเลในน้ำเกลือก่อน หลังจากนั้นก็นำไปวางบนที่ตั้งที่ทำจากไม้ที่สูงประมาณครึ่งหนึ่งของคน กว้างและยาว 6 ฟุต หลังจากนั้นก็จุดไฟให้ลูกสว่างเพื่อเผาและรมควันปลิงทะเล

ย วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้ามุ่งเดินทางไปยังเกาะชบ ซึ่งอยู่ห่างจากเรือของเราไปทางทิศเหนือ 1 ไมล์ ข้าพเจ้าไม่สามารถจะทำการสำรวจพันธุ์พืชต่างๆ ได้ เพราะว่ามีเรือโจรสลัดมลายู 7 หรือ 8 ลำได้แล่นมาถึง เราจึงมุ่งหน้าเดินทางไปยังท่าเรือ (Tarmah) ที่เราได้เคยไปอยู่มาแล้ว

ย วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย เราเดินทางอยู่ระหว่างเกาะยาวใหญ่ (Pullu Panjang) และเกาะยาวน้อยและได้ไปไกลถึงเกาะฝรั่งเศส (เยรีนี ว่าหมายถึง เกาะแพะ) เรือเดินทางต่อไปไม่ได้ ดังนั้นจึงทอดสมอจอดเรือ

ย วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย ตอนบ่าย 4 โมงเย็นเราก็มาถึงท่าเรือ (Tarmah)

ย วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าเดินทางไปสู่ Cockreu (โคกกลอย?)

โดยทางถนนซึ่งเต็มไปด้วยโคลนและบ่อยครั้งที่ถูกตัดขาดโดยแม่น้ำสายเล็กๆที่ไหลผ่านตามบริเวณที่เป็นป่าทึบ จะพบแรดยูที่ทั่วไป

ย วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าเดินทางไปยังบริเวณแห่งหนึ่งในป่า ซึ่งถูกน้ำทะเลท่วมบ่อยครั้ง

ย วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย เสือตัวหนึ่งได้มายังที่พักของเราและคาบเอาหนามไป 1 ตัว ไปยังถ้ำของมันในป่า ซึ่งอยู่ห่างจากที่พักของเรา 200 ย หลา

ย วันที่ 27-28 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าทำการสะสมแมลงต่อไป ตอนเย็นเจอช้างป่าตัวหนึ่งข้าพเจ้าจึงหลบหนีเอาตัวรอด

ย วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย เราเดินทางไปยังเรือของเราที่ท่าเรือ แต่การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบากมาก

เพราะมีต้นไม้จำนวนมากลอยน้ำขวางทางอยู่โดยต้นไม้เหล่านี้ถูกพายุพัดหักลงมา

ย วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2322 ย ย ข้าพเจ้าเดินทางไปยังเกาะยาวใหญ่ ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะยาวน้อยไม่มากนัก เกาะยาวใหญ่นี้มีขนาดใหญ่เป็น 2

เท่าของเกาะยาวน้อยและตั้งอยู่ในลักษณะที่ขนานกับเกาะกลางตามแนวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปยังทิศตะวันตกเฉียงใต้

หลังจากน้ำลดแล้วเราก็เดินทางกลับไปยังเรือซึ่งจอดอยู่ห่างจากเกาะยาวใหญ่ถึง 3 ไมล์

ย วันที่ 1-2 มิถุนายน พ.ศ.2322 ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสที่จะส่งข่าวเรื่องความเป็นอยู่ของข้าพเจ้าให้เพื่อนที่ชายฝั่งอ่าวเบงกอลทราบได้ ทั้งนี้เพราะว่ากัปตันปีเตอร์ส ย (Captain Peters) ย จะเดินทางไปที่นั่น

ย วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2322 กัปตันปีเตอร์สรับจดหมายจากข้าพเจ้า เรือของเขาได้บรรทุกดีบุกจากผู้บังคับการเรือของเรา

เรือได้ออกเดินทางจากท่าเรือในเวลาบ่ายเพื่อมุ่งไปยังจุดหมายปลายทาง

ย วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าเดินทางไปยังเกาะยามู (Pullu Jambu) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีลักษณะเป็นเกาะ

แต่โดยความเป็นจริงแล้วควรเรียกว่าแหลมมากกว่า สาเหตุที่บริเวณนี้กลายเป็นเกาะเนื่องจากว่าเวลาน้ำท่วมสูง บริเวณแห่งนี้จะถูกแยกจากเกาะกลาง

ย เกาะแห่งนี้อยู่ด้านเดียวกับเกาะยาวโดยเมื่อจะเดินทางไปยังท่าเรือแห่งนี้ เกาะแห่งนี้จะอยู่ทางด้านขวามือ เกาะยามู ประกอบไปด้วยภูเขาขนาดเล็ก 2 ลูก

สูงประมาณ พื้นที่ระหว่างภูเขา 2 ลูกนี้เป็นหุบเขา บริเวณด้านหน้าของเกาะแห่งนี้มีต้นไม้สูงจำนวนมากบริเวณหุบเขามีสลักษณะเป็นเนินเขา มีภูเขาขึ้นปกคลุมไม่รกนัก แต่ไม่มีต้นไม้ เมื่อมองจากระยะไกลจะเป็นทิวทัศน์ที่สวยงามมาก อย่างไรก็ตามทิวทัศน์ที่สวยงามเท่ากับความสูงของคน และยังมียอดอยู่ชนิดหนึ่งการมีไม้และอ้อย

ทำให้ช่างมาอาศัยในเกาะแห่งนี้ดังนั้นก็ใครก็ตามที่เข้ามายังป่าบริเวณนี้จะได้เห็นทางเดินของช่าง มีคนบอกข้าพเจ้าว่ามีช่างเผือกอยู่ 1 ตัว

อาศัยอยู่ในบริเวณนี้กับลูกของมัน โดยลูกช่างนี้เป็นช่างธรรมดา แต่ข้าพเจ้าไม่กล้าที่จะเสี่ยงชีวิตเพื่อพิสูจน์ว่าคำยืนยันดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่

ย วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2322 ย หลังจากที่ได้รับประทานอาหารเช้า ข้าพเจ้าได้ออกไปดูที่ซ่อนตัวของแรด แรดที่ว่านี้จะมาที่เกาะยามูเป็นครั้งคราว

ย วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าได้ไปบริเวณที่ชายฝั่งของเกาะ พบเห็นปะการังมีอยู่มากมายตอนเย็นมีคนมารับข้าพเจ้าเดินทางไปยังเรือของกัปตันเวลล์

ซึ่งเพิ่งจะเดินทางมาจากเกาะสุมาตรา

ย วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าได้ไปดูพีชชนิดหนึ่งซึ่งคนไทยนิยมกินกัน ลำต้นของมันมีสีแดงเข้ม พวกเขาเรียกพีชชนิดนี้ว่า Kalch (เยอรมันี ว่าอาจจะเป็นข้า พลด เปราะ หรือ เรว-นุง) ข้างขอบกิน Kalch มาก

ย ในตอนบ่าย ข้าพเจ้าให้คนรับใช้และคนไทยไปนำตัวบึงมาใหญ่ พวกเขาบอกว่าตัวบึงนี้สามารถที่จะขุดรูอยู่ใต้ดินในระดับลึก 1 ฟุต บริเวณที่ขอบมากได้แก่บริเวณที่ข้างมาถายมูลทิ้งไว้ ในตอนเย็นพวกเขาก็กลับมาพร้อมด้วยบึง 15 ตัว มีขนาดใหญ่แตกต่างกัน พวกคนไทยก็นำตัวบึงไปล้างน้ำแล้วจึงทอดกินด้วยความเอร็ดอร่อย และได้ชวนพวกเรากินด้วย โดยบอกว่ารสชาติดีมาก ผู้บังคับการเรือของเราได้ทดลองกิน เขาบอกว่าเป็นอย่างที่คนไทยพูดจริง ข้าพเจ้าแน่ใจว่าตัวบึงนี้มีไขมันมาก

ย วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2322 ย ข้าพเจ้าได้เตรียมตัวตั้งแตเช้าเพื่อเดินทางไปเมืองท่าเรือ ในตอนบ่ายข้าพเจ้าได้เดินทางไปเกาะยามูด้วย โดยใช้ระยะเวลาสั้นๆ ในการไปเกาะยามูครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ดูต้นโกฐสอ และนกกระฮาง

ย วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ.2322 ย

ความเป็นอยู่ไม่ค่อยจะปลอดภัยนักสำหรับชาวยุโรปในช่วงเวลาสุดท้ายของการอยู่ที่นี้เพราะว่าได้เกิดการขัดแย้งกันขึ้นระหว่างผู้บังคับการเรือชาวอังกฤษและเจ้าเมืองกลาง ข้าพเจ้าถูกตามไล่กลับไปที่เรือ ก่อนที่ข้าพเจ้าจะกลับไป ก็ได้สำรวจต้นไม้ต่างๆ

พ่อค้าชาวจีนซึ่งอยู่ในบริเวณเมืองท่าเรือได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่ามีการค้นพบดินบุกบนยอดเขาสูง เนื่องจากฝนได้ตกลงมาซึ่งดินทำให้สามารถหาดินบุกได้แล้วก็นำไปยังโรงกลึง แร่หญิงชาวผู้ได้รับดินบุกกลับคืนมาเศษสี่ส่วนห้าของดินบุกที่นำไป เพราะว่าเป็นธรรมชาติของดินบุกที่จะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของโรงกลึงแร่เศษหนึ่งส่วนห้าสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการกลึงแร่ แต่ก่อนนี้การค้นหาดินบุกในเกาะยาวใหญ่ก็ใช้วิธีการดั้งเดิมแบบที่กล่าวมาไม่มีการขุดกันเหมือนในบริเวณเมืองท่าเรือ นอกจากนี้ดินบุกก็ไม่มีเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนจำนวนมากยึดเป็นอาชีพได้ ยิ่งกว่านั้นยังมีโจรสลัดมลายูออกปล้นฆ่าประชาชนเหล่านี้ ทำให้ต้องหลบหนีภัยโจรสลัดไปอยู่ที่อื่น ทางด้านชายฝั่งมลายูนั้นประชาชนยังใช้วิธีการค้นหาดินบุกแบบดั้งเดิมอยู่ จึงไม่มีการขุดดินบุกเหมือนกับที่นี้

ย วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2322 วันนี้ข้าพเจ้าอยู่ที่ทำการของกัปตันไลท์และเราก็กล่าพอที่จะเดินทางเข้าป่าลึก

เพราะว่าคนจำนวนมากที่ได้เดินทางไปกับเรานั้นมีอาวุธไปด้วย เราเดินทางลึกเข้าไปเรื่อยๆบริเวณนี้เป็นป่าทึบ มีต้นไม้สูงๆ จำนวนมาก บนพื้นดินเต็มไปด้วยผลไม้ซึ่งหล่นลงมาและเราก็ได้เก็บติดตัวไปบ้าง

ย วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2322 ย ข้าพเจ้าขอเรือกัปตันไลท์ 1 ลำ และคนพายเรือจำนวนหนึ่ง

เราพายเรือไปตามลำธารที่อยู่เชิงเขาซึ่งทำให้ข้าพเจ้าประหลาดใจมากที่สุดก็คือข้าพเจ้าได้ต้นหมาก 2 ชนิด คือ หมากขาวและหมากแดง โดยในบริเวณนี้มีต้นหมากทุกชนิด

ย วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2322 ข้าพเจ้าป่วยเป็นโรคท้องเสียอย่างแรง นอกจากยังมีไข้และอ่อนเพลียเกิดความวิตกกังวลกันว่าข้าพเจ้าอาจถึงตายได้ ข้าพเจ้าตัดสินใจเดินทางไปกับเรือของกัปตันสกอตต์ (Captain Scott) ซึ่งกำลังมุ่งหน้าไปยังมะละกา

ย ดังนั้นจึงจบเรื่องการเดินทางมาเยือนกลางของ Dr.Kocnig ซึ่งมีประโยชน์มาก

เขาเดินทางไปถึงมะละกาโดยปลอดภัยและได้เดินทางต่อไปยังเคดาห์โดยแวะสถานที่ต่างๆ

หลายแห่งในระหว่างเดินทางในที่สุดเขาก็เดินทางไปถึงอินเดียซึ่งเขาเสียชีวิตที่ Jagematiporoum ในวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ.1785 (พ.ศ.2328) โดยมีอายุรวมได้ 57 ปี ถึงแม้ว่าเขาจะได้เขียนถึงสภาพการณ์ทางสังคมของกลางเพียงเล็กน้อยก็ตามแต่ข้อสังเกตของเขาเกี่ยวกับเมืองท่าเรือ เกาะต่างๆ ย ที่อยู่ใกล้คือการทำให้เมืองแร่ดินบุกในเวลานั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากเราได้รู้ว่าในสมัยนั้นโจรสลัดมลายูได้คุกคามอย่างต่อเนื่อง ทำให้การทำเหมืองแร่ดินบุกบริเวณเกาะยาวใหญ่ต้องหยุดลง ยิ่งกว่านั้นเรายังได้รู้ว่าประชาชนได้รับสิทธิในการทำเหมืองแร่ดินบุก โดยต้องจ่ายเศษหนึ่งส่วนห้าเป็นค่าใช้จ่ายในการกลึงและต้องจ่ายอีกเศษหนึ่งส่วนสี่ของผลผลิตสุทธิที่ได้มาแก่เจ้าเมือง ซึ่งจะได้อีกต่อไปยังเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดที่ฟังา และตะกว่าไป เพื่อนำไปยังเมืองหลวงของสยามตามเส้นทางที่จะได้บรรยายต่อไป ส่วนการกลึงแร่โดยชาวจีนซึ่งมาตั้งถิ่นฐานกันมากที่เกาะกลางนั้น

ชาวจีนจะนำผลผลิตที่ได้นี้ส่งออกไปยังต่างประเทศดินบุกก็ยังคงส่งออกโดยชาวยุโรปด้วยเป็นข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่า

การผูกขาดดินบุกที่เป็นอยู่ในสมัยอยุธยาไม่ได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาทำกันอีกในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรืออย่างน้อยก็อยู่ในลักษณะที่ไม่มีระเบียบแบบแผน

ย DR. Kocnig ย ไม่ได้เขียนถึงขีปลาวาฬ เป็นไปได้ว่า เนื่องจากเขาไม่ได้ไปยังบริเวณชายฝั่งตะวันตกของเกาะกลาง

เป็นบริเวณที่มีขีปลาวาฬมากนอกจากนี้เขายังได้เขียนถึงการที่เขาได้พบแร่ดีบุก ซึ่ง จำนวนมาก และแม้กระทั่งข้างเผือก สัตว์เหล่านี้หายาก ยิ่งขึ้นหลังจากเวลานั้นมา

ในเรื่องที่ว่ามีการทำดินสอกระดาน ชนวนที่เกาะมะพร้าว นั้น ข้าพเจ้าไม่ต้องการที่จะกล่าวถึง

ที่น่าเสียดายก็คือว่าผู้เขียนไม่ได้เขียนถึงเมืองท่าเรือมากมายนักเมื่อเทียบกับเรื่องราวที่นักเขียนคนอื่นเขียนถึงเมืองท่าเรือเป็นเมืองที่มีความสำคัญมากในเวลานั้น

แต่เราก็ต้องยอมรับว่าเรื่องราวที่เขาได้บันทึกไว้นั้นที่รายละเอียดที่น่าสนใจเป็นพิเศษของเกาะกลาง นับตั้งแต่ที่ฮามิลตันได้เขียนไว้โดยเป็นเวลาเพียง 2-3 ปี

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาในปี ค.ศ.1767 (พ.ศ.2310) และการย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงธนบุรีในปี ค.ศ.1768 (พ.ศ.2311)

ย บันทึกเหตุการณ์ในเมืองกลาง ก่อน ค.ศ.1782

ย (พันเอกเยอรมัน ได้ติดต่อขอความบางส่วนมาจากเอกสารที่เขียนขึ้นโดยข้าราชการของท้องถิ่นใน ค.ศ.1841 (พ.ศ.2384)

โดยได้เขียนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนค.ศ.1782 (พ.ศ.2325) เพื่อทำให้ข้อเขียนเรื่องประวัติศาสตร์เมืองกลางมีความสมบูรณ์)

ย กลางมีเจ้าเมืองที่เป็นพี่น้องกันอยู่ 2 คน เกิดจากบิดาเดียวกันแต่ต่างมารดาคนหนึ่งชื่อ จอมร้าง อยู่ที่บ้านเคียนและเป็นเจ้าเมืองกลาง

ได้แต่งงานกับหญิงหม้ายชาวมลายูซึ่งหนีมาจากเคดาห์ (Kedah) จอมร้างมีบุตรชาย 2 คน บุตรสาว 3 คน บุตรสาว 2

คนของจอมร้างในภายหลังได้เขียนเกียรติยศที่สูงยิ่งซึ่งจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไปบุตรชายคนโตได้เป็นเจ้าเมืองในภายหลัง อีกคนหนึ่งคือ

จอมเฒ่าอยู่ที่บ้านดอนมีความกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี

แต่หลังจากนั้นความสงบในเมืองกลางก็สิ้นสุดลง หลังจากที่จอมสุรินบ้านลิพอนได้ก่อการกบฏและถูกประหารชีวิตไปโดยคำสั่งของกรุงศรีอยุธยาที่ไม่มีคนที่มีความสามารถพอที่จะปกครองเมืองกลางได้ ทางกรุงศรีอยุธยาได้ส่งคางเซ่ง (Khang Seng) มาเป็นเจ้าเมือง ต่อมาจอมร้างได้เป็นเจ้าเมืองกลางแทน

ย หลังจากที่จอมร้างตายลง บุตรชายคนโตก็ได้เป็นเจ้าเมืองกลาง ต่อมาก็ถูกคนร้ายยิงตาย กลางจึงปราศจากเจ้าเมือง ด่วนเหตุนี้ ชาวมลายูที่มาจากเคดาห์

จึงตั้งตนเป็นเจ้าเมือง แต่ในไม่ช้าชาวเมืองกลางก็ก่อการจลาจลโดยตั้งค่ายรบที่บ้านไม้ขาว บ้านสาธุ และตั้งรอ?(Tang-ro)

สามารถขับไล่พวกมลายูออกไปได้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นก่อนหรือหลัง ค.ศ.1780 (พ.ศ.2323) ไม่นานนัก เป็นเหตุให้เกิดความคลาดเคลื่อนในข้อเขียนเกี่ยวกับกลางของ

Horsburgh ที่เกาะกลางตอกอยู่ใต้อำนาจของเคดาห์ (Kedah) จนกระทั่งค.ศ.1810(พ.ศ.2353)

หลักฐานต่างๆที่เราได้เสนอไปแล้วแสดงให้เห็นว่าขอเขียนดังกล่าวขาดความน่าเชื่อถือและผู้เขียนก็ไม่มีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ด้านการเมืองของเคดาห์นั้น

หลังจากก่อตั้งได้ไม่นานนักก็เป็นเมืองขึ้นของประเทศสยามตลอด ยกเว้นช่วงเวลาสั้นๆที่ก่อการจลาจลขึ้น

ซึ่งถือเป็นผลทำให้ทางฝ่ายประเทศไทยทำการควบคุมเคดาห์อย่างเข้มแข็งมากขึ้น ในระหว่างนั้นหม่อมศรีภักดีซึ่งเป็นบุตรของ

จอมนายกองเจ้าเมืองตะกั่วทุ่งได้แต่งงานกับจีน บุตรสาวคนโตของจอมร้างบ้านเคียนและมีบุตร 2 คน หม่อมศรีภักดีตายในช่วงเวลาใกล้ค.ศ.1785 (พ.ศ.2328)

ในช่วงเวลาที่จะสืบปีนั้น

ท่านผู้หญิงจีนซึ่งเป็นวีรสตรีของเมืองกลางเป็นภรรยาของเจ้าเมืองกลางซึ่งแสดงให้เห็นว่าหม่อมศรีภักดีจะต้องปกครองเมืองกลางอยู่ระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะเสียชีวิตไป

และจุดนี้ข้าพเจ้าจะขอโต้แย้งกับประวัติศาสตร์ของเมืองกลางที่เป็นอยู่

ย ภูเก็ตแต่ก่อนนี้เป็นเมืองที่สำคัญ ต่อมาได้ถูกรวมเข้ากับกลางเจ้าเมืองคนแรกคือ หลวงภูเก็ต (Khang Khot) และต่อมานายศรีชาติที่ซึ่งเป็นผู้ดูแลได้เป็นพระยาภูเก็ต

เมืองหลวงคือท่าเรือ เป็นเมืองเล็กๆที่มีความสำคัญมาก ตั้งอยู่ห่างจากสายน้ำเล็กๆชื่อเดียวกัน ทางไประยะทาง 1 ไมล์ครึ่ง มีชุมชนขนาดใหญ่ของชาวโปรตุเกสอยู่ที่นี่

มีถนนที่ทำด้วยอิฐขนาดใหญ่ มีบ้านกว้างขวางใหญ่โตของชาวยุโรปสำหรับอยู่พักอาศัยขณะที่จอดเรืออยู่ที่ท่าเรือ เขตแดนระหว่างภูเก็ตและกลางเป็นดังนี้

ย ทิศตะวันตก หินชายปลายตะโหนด (หาดสุรินทร์)

ย ทิศตะวันออก เกาะมะพร้าว อ่าวตึกแก แหลมหงา แหลมพับผ้า ขึ้นกับเมืองภูเก็ต ตลอดออกไปยังเกาะยาว เกาะล้ง เกาะกล้วย แหลมยามู เกาะแรด เกาะนาคา

เกาะระวะ เกาะปาไญย เกาะซัง อ่าวพารา เกาะยหานัด เกาะคูลาครด(?) ไปถึงแหลมคอเอน ปากคลองบ้านด่านหยิก แหลมปากพระท่าข้ามน้ำหมอนและปากพระ

ซึ่งแยกภูเก็ตออกเมืองตะกั่วทุ่ง ช่องปากพระเป็นแนวแบ่งเขตแดนระหว่างตะกั่วทุ่งและกลาง

ย จากเอกสารที่เรามีอยู่ มีข้อมูลที่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับเมืองตะกั่วทุ่ง ซึ่งจะขอล่าวโดยย่อดังนี้

ย ตะกั่วทุ่งในช่วงปีสุดท้ายของกรุงศรีอยุธยาเจ้าพระยาอินทวงษาได้มาเลือกสถานที่เพื่อจะสร้างบ้านเรือนของตนเองแต่ก็ยังไม่ได้เริ่มต้นแต่อย่างใดก็ตายเสียก่อน

ย ในปี ค.ศ. 1768 (พ.ศ.2311) พระยาตากได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ได้ส่งข้าราชการระดับสูงตำแหน่งเจ้าพระยาและพระยามาประจำที่นี่

ข้าราชการเหล่านี้ได้สร้างบ้านเรืออาศัยอยู่ที่ช่องปากพระ

ย ข้าราชการเหล่านี้ก็มีพระยาธรรมไตรโลก เจ้าพระยาภาณุราชินิกุล พระยาพิพิธโกโคย

(หลักฐานช่วงนี้แตกต่างจากหลักฐานที่กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตคนคิดว่า คือ เจ้าพระยาอินทวงษา เป็นพระสหายของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ได้โปรดเกล้าฯ ให้มาดูแลฝั่งตะวันตกต่างพระเนตรพระกรรณตั้งแต่เมื่อโปรดเกล้าฯ สถาปนาเจ้าพระยานคร

ไปครองนครศรีธรรมราชส่วนพระยาธรรมไตรโลกและพระยาพิพิธโกโคย เป็นทหารของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ทรงโปรดเกล้าฯ

ให้มาปราบเจ้าพระยาอินทวงษาในปี พ.ศ.2328 : สมหมาย ปันพุทธศิลป์)

ย ภาษีและค่าธรรมเนียมที่เก็บจากเหมืองและผลิตผลอื่นรวมทั้งสินค้าต่างประเทศที่มากขึ้นที่เกาะกลางถูกส่งไปที่ตะกั่วทุ่ง แล้วส่งต่อไปที่ตะกั่วป่าจากตะกั่วป่า

สิ่งของจำพวกแร่ดีบุก ฝ้ายต่างๆ อารูบีน ถูกนำบรรทุกข้ามเขาโดยผ่านช่องทางเขาคอกต่อไปยังท่าพนมทางด้านตะวันออก

แล้วก็นำลงเรือไปตามคลองพนมไปสู่ไชยาแล้วก็เดินทางสู่กรุงศรีอยุธยาโดยทางเรือต่อไป การเดินทางเส้นทางนี้ใช้กันมาเป็นระยะเวลายาวนานมาก

จนกระทั่งมีการรุกรานจากพม่าในปีค.ศ.1786 (พ.ศ.2329) การเดินทางตามเส้นทางดังกล่าวไม่สามารถทำได้อีกต่อไปเป็นระยะเวลาที่นานมาก

จึงได้มีการหาเส้นทางอื่นในการติดต่อกับส่วนกลาง

ย 2.ช่วงระยะเวลาที่ 2 ค.ศ.1782-1851 (พ.ศ.2325-2394)

ย ข้าพเจ้าได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในตอนแรกของข้อเขียนชิ้นนี้ไว้แล้วว่า การเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ในปี ค.ศ.1782 (พ.ศ.2325) มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านบริหาร

กรมท่าหมดอำนาจในการควบคุมเกาะกลางและคาบสมุทรมลายู กรมกลาโหมเป็นฝ่ายควบคุมดูแลอย่างที่เคยเป็นมา

และเป็นเช่นนั้นจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการบริการในปีค.ศ.1893 (พ.ศ.2436)

ย การมีเจตนาที่จะให้ประชาชนได้รับรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้นกว่าเดิม

นับตั้งแต่เวลาที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชขึ้นครองราชย์ไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะแต่ประชาชนไทยเท่านั้น

แต่ยังมีประโยชน์ต่อชาวต่างประเทศที่ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอีกด้วย เพราะเหตุว่าในสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

มีการขัดขวางการเผยแพร่ศาสนาคริสต์อย่างหนัก คณะผู้เผยแพร่ศาสนาจำต้องล้มเลิกการทำงานลงไปปลายปีค.ศ.1782 (พ.ศ.2325) อย่างไรก็ตาม Josep Coude

ได้อยู่ที่กลางต่อไปอีกช่วงหนึ่ง เขาได้พบผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์จำนวนมากซึ่งต้อนรับเขาด้วยความยินดี ย

ข้าพเจ้าคิดว่าคนเหล่านี้ส่วนมากคือพวกลูกครึ่งโปรตุเกสและชาวยุโรปชาติอื่นๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองท่าเรือ กับลูกหลานของคนไทยในบริเวณนี้

ที่ได้รับการสอนศาสนาในช่วง ค.ศ.1671-1673 (พ.ศ.2214-2217) จากพระในคริสต์ศาสนาทั้ง 2 นิกายที่ได้เดินทางมาเยือนเกาะกลาง

ย ในเวลาต่อมา Coude ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น Bishop ประจำที่กรุงเทพฯ เขาได้เดินทางกลับมาเยี่ยมเยือนชาวคริสต์อีกครั้งหนึ่งที่กลางและตะกั่วทุ่ง

โดยเดินทางข้ามคาบสมุทรมลายู ซึ่งจะย่นระยะเวลาการเดินทางได้ 8-10 วัน (แน่นอนว่าเป็นเส้นทางที่ผ่านช่องทางเขาคอก)

แต่การเดินทางตามเส้นทางสายนี้เต็มไปด้วยความยากลำบาก Coude เกิดอาการป่วยหนักและตายในขณะที่กำลังเดินทางในวันที่ 8 มกราคมค.ศ.1785 (พ.ศ.2328)

ย การเดินทางมากลางของกัปตันฟอเรสต์ (Captainey James Forrest) นับว่ามีความสำคัญมาก ของเขาได้ให้รายละเอียดที่มีคุณค่าในเรื่องภูมิประเทศท้องถิ่น

ทรัพยากรธรรมชาติ การค้าขาย การบริหารชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน งานเขียนของเขาเขียนขึ้นในช่วงที่มีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นมากที่สุด

ความถูกต้องของข้อมูลที่เขาเขียนขึ้นทำให้เราสามารถตรวจสอบและเสริมเหตุการณ์ต่างๆในบันทึกของท้องถิ่นที่ยังขาดความสมบูรณ์ได้ เนื่องจากว่าเขาเป็นผู้สังเกตที่ดี

เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่ตรงไปตรงมา

ย หลังจากที่อยู่งานเขียนของกัปตันฟอเรสต์แล้วทุกคนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายว่าเขาไม่มีโอกาสเดินทางไปยังเมืองต่างๆที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ฝั่งตรงกันข้ามเกาะกลาง

ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลต่างๆที่มีคุณค่าที่ยังเป็นที่ไม่รู้กันอีกมากเขาได้กล่าวถึงเมืองกลางไว้ดังนี้

1.ย ที่ตั้งของเกาะ เกาะจนซิลัน (Jan Sylan) ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของอ่าวเบงกอล ถูกแบ่งออกจากแผ่นดินใหญ่ โดยคอคอดที่เป็นหาดทรายยาว 1 ไมล์

กว้างเศษหนึ่งส่วนสองไมล์ เวล่าน้ำขึ้นสูงจะมองไม่เห็นคอคอดนี้ เพราะจะถูกน้ำท่วม ทางตอนเหนือของเกาะมีท่าเรือที่ดีเยี่ยมแห่งหนึ่ง คือท่าเรือปากพระ Paky Phrah

2.ย ชื่อ Jan Sylan มาจากคำว่า Ojong Sylan (แหลมซิลัน) เนื่องจากทางตอนใต้มีลักษณะเป็นแหลมที่ยื่นออกไปในทะเลเล็กน้อย

ชื่อที่ได้มาก่อนที่จะเป็นเกาะแยกออกจากแผ่นดินใหญ่อย่างที่เห็นกันในปัจจุบันนี้ คำว่า Ojong Sylany ย เป็นคำภาษามลายูแปลว่าแหลม

เหตุที่ภาษามลายูมีความสำคัญก็เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่พูดภาษามลายูแต่จากการพิจารณาดูแล้วกลางเป็นเกาะ

3.ย เกาะที่อยู่ใกล้เคียง มีเกาะเล็กๆอยู่หลายเกาะที่อยู่ติดกับเกาะแจนซีลัน เกาะเหล่านี้มีเส้นรอบวงตั้งแต่ 1-6 ไมล์ เกาะยาวใหญ่

เป็นเกาะที่สวยงามอยู่ห่างออกไปทางตะวันออก 16 ไมล์ ยาว 23 ไมล์ กว้าง 8 ไมล์

สูงจากระดับน้ำทะเลพอสมควรมีความลาดชันเล็กน้อยจากตอนกลางของเกาะไปสู่ชายฝั่งริมทะเล

4.ย ภูเขาและท่าเรือเกาะแจนซีลัน มีแต่ภูเขาที่มีความสูงปานกลางและที่สามารถคาดคะเนได้จากขนาดของเกาะคือไม่มีแม่น้ำ

มีแต่ลำน้ำเล็กๆไหลจากตอนในของเกาะสู่ทะเล บริเวณชายฝั่งทะเลยังถูกปล่อยให้อยู่ในสภาพธรรมชาติ

ข้าพเจ้าคิดว่าที่ทำเช่นนั้นก็เพื่อประโยชน์ในการปกป้องการรุกราน และการเดินทางด้วยเรือขนาดเล็กไปยังบริเวณที่ราบตอนกลางของเกาะซึ่งมีการปลูกข้าวกันมาก

5.ย ท่าเรือ นอกจากท่าเรือที่ช่องปากพระที่กล่าวมาแล้ว ยังมีท่าเรืออีก 2 แห่ง คือที่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะแห่งหนึ่ง

(ยี่ริ่นี้มีความเห็นว่าเป็นบริเวณอ่าวป่าตอง)

และอีกแห่งหนึ่งเป็นเกาะเล็กๆเชื่อมต่อกับเกาะแจนซีลันได้ในเวลาน้ำทะเลขึ้นยังไม่สูงระยะห่างระหว่างเกาะเล็กๆแห่งนี้กับเกาะแจนซีลันเป็นระยะทางที่สามารถขว้างก้อนหินกันได้ บริเวณนี้มีถ้ำหิน

6.ย บ้านท่าเรือ ทางตอนใต้ของเกาะเล็กๆ ที่ใช้เป็นท่าเรือ นั้น เป็นบริเวณปากแม่น้ำท่าเรือ จากปากแม่น้ำนี้เราสามารถเดินทางไปสู่หมู่บ้านท่าเรือได้

หมู่บ้านนี้มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ 80 หลังคาเรือนกับต้นโพธิ์ได้เขียนไว้ว่า หลังจากที่ตั้งอยู่ประสบกับความลำบากในการเดินทางไปตามลำน้ำที่แคบมาก

ในช่วงตอนบนของลำน้ำตองใช้เรือเล็กในการเดินทางเท่านั้นนอกจากนี้กระแสน้ำยังไหลเชี่ยวมากเราก็กังมาถึงหมู่บ้านท่าเรือ ซึ่งเป็นที่อยู่ของพระยาพิลเมืองถลาง

เมื่อข้าพเจ้าได้ไปพบเจ้าเมืองคนหนึ่งในปี.ศ. 1784 (พ.ศ. 2327) มีผู้ช่วยหรืออาจจะเป็นผู้ร่วมงานก็ได้อยู่ 3 คนคือพระยาพุทธราช พระยาสุรินทรราชา และพระยาลังกาภิรักษ์

บุคคล 3 ท่านนี้ มีลูกน้องอยู่ท่านละ 60 คน บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในชุมชนเนื่องจากได้รับทำตอบแทนน้อย จึงจัดรีดประชาชน อาวุธที่คนเหล่านี้ใช้คือ

ปืนคาบศิลา ดาบปลายปืน ดาบและกริช

7.ย เมืองและหมู่บ้าน เมืองหรือหมู่บ้านในเกาะมี ท่าเรือ บ้านเคียน (Bankian) บ้านดอน (Bandon) ปากพระ (Pakra) บ้านนาโน (Banay) บ้านลิพอน Ban Li-Phon)

บ้านทายาง (Tha-Yang) บ้านชายทะเล (Coi hai Thale) บ้านโคกยาง ย ย (Ban Khok-Yank) ย บ้านบางกะเทา (Baqn Bang-Kathau) บ้านกะรน (Ban Karon)

บ้านบางครอง (Bang-Khrong) บ้านสาธุ (Ban-Sakhu) บำระงะ (Ban Ra-ngeng) บ้านผักจืด (Pank-chet) Tallong บ้านป่าตอง (Patong)

ประชาชนทั้งหมดมีประมาณ 12,000 คน

8.ย การเดินทางไปตามพื้นที่ตอนใน เราเดินทางไปยังพื้นที่ตอนในอีก 8 กิโลเมตรจากท่าเรือ ตามแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

เพื่อที่จะไปยังบ้านอีกหลังหนึ่งของพระยาพิล บ้านของพระยาพิลตั้งหลังท่าด้วยไม้ขนาดใหญ่ หลังคามุงด้วยปาล์มเช่นเดียวกับบ้านในประเทศมาเลเซีย

(ตามความคิดของผู้เขียนบริเวณที่เป็นบ้านของพระยาพิลคือบริเวณบ้านดอน) กับต้นโพธิ์ได้เขียนถึงการเดินทางไว้ดังนี้ ข้าพเจ้าไปกับกับตันเจมส์สกอต

(Captain James Scott) ซึ่งมาค้าขายอยู่ที่เมืองท่าเรือ เรือของเขาคอยอยู่ที่ท่าเรือปากพระ เขาเดินทางด้วยเท้าไปตามทางเดินแคบๆซึ่งปูด้วยหินที่ราบเรียบ

ทางเดินนี้มีรอยเท้าข้างเต็มไปหมดบริเวณที่เดินทางผ่านก็เป็นป่า เมื่อเดินทางจากท่าเรือมาได้ 2 ไมล์ เราก็กังถึงทุ่งโล่ง ซึ่งประชาชนใช้ทำนาปลูกข้าว

น้ำที่ใช้ในการทำนาที่บริเวณนี้ เราใช้เวลาในการเดินทางไป 3 ชั่วโมง กังมาถึงบ้านของเจ้าเมืองบ้านหลังนี้กว้างขวางกว่าบ้านที่ท่าเรือและมีระยะทางห่างกัน 7 ไมล์

ในสวนของเจ้าเมืองปลูกมะนาว สม chysong บุตรชายของชาวจีน ซึ่งข้าพเจ้าอาศัยอยู่ด้วยเล่าว่าเกาะแจนซีลันมีความอุดมสมบูรณ์เพราะปลูกพืชผลไม่เมืองร้อนได้ดี

อากาศค่อนข้างเย็น เขายังได้เขียนต่อไปอีกว่า เจ้าเมืองเลี้ยงอาหารค่ำแก่เราอย่างดี โดยที่ทานไม่ได้รับประทานร่วมกับเรา ในการสนทนาร่วมกับเรานั้น

ทานไม่ได้พูดภาษามลายู แต่ใช้ล่ามที่สามารถพูดภาษาโปรตุเกสได้ เครื่องดื่มก็มีกาแฟและน้ำผลไม้ หลังอาหารค่ำก็มีรายการบันเทิงโดยนักดนตรี 3 คน

เครื่องดนตรีเป็นประเภทที่คล้ายเหมือนกับเครื่องดนตรีของชาวจีนที่เมืองกวางตุ้ง

9.ย สัตว์และภูมิอากาศ มีช้างจำนวนมาก มีวัวและควายสำหรับใช้งาน มีควางป่า แพะ สุนัข แมว เป็ด ไก่ อากาศดีไม่ร้อนมากเกินไป

ฝนจะตกตั้งแต่เดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนพฤศจิกายน แต่ฝนก็ไม่ได้ตกตลอดมีการทิ้งช่วงบ้างทำให้สามารถปลูกผักได้เช่นเดียวกับที่กัลกัตตา

10.ย การค้าฝิ่น: การนำเข้า และการส่งออกการค้าขายฝิ่นที่เกาะแห่งนี้ได้ทำมานานแล้ว ประมาณ 30-40 ปี ในปริมาณที่ค่อนข้างมาก

เนื่องจากในเวลานั้นเป็นเมืองท่าเสรี พ่อค้าชาวอังกฤษเป็นผู้นำมาจากย่านอาบังเบงกอล

ชาวมลายูเอาดีบุกมาแลกเปลี่ยนกับฝิ่นชาวมลายูส่วนใหญ่จะนำไปขายที่เกาะเซเลเบส (Celebes) และเกาะอื่นๆของมาเลเซีย

ดีบุกที่ชาวมลายูนำไปแลกเปลี่ยนกับฝิ่นนั้นก็ซื้อมาจากผู้ที่อาศัยอยู่ที่เกาะแจนซีลันนั่นเอง โดยสินค้าที่ชาวมลายูนำมาขายให้ได้แก่ ผ้าตาหมากรุกจากเกาะเซเลเบส

ผ้าและเครื่องถ้วยชามจากจีน ภาชนะทองเหลืองจากชวา ยาสูบจากจีนและชวา เขายังได้เขียนเพิ่มเติมอีกว่า ขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก มีการทำฝิ่นเข้า

ห้ามประชาชนสูบฝิ่น มีการจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงสำหรับการส่งดีบุกไปขายต่างประเทศ ทั้งนี้เป็นคำสั่งของรัฐบาลกลาง

ทำให้การค้าขายลดปริมาณลงไม่มากสินค้าที่นำเข้าเข้ามาได้แก่ เหล็ก ตะกั่ว มีดกรรไกร และผ้าจากประเทศยุโรป ชาวมลายูที่เคยเข้ามาค้าขายกันมากก็ลดลง

ยังคงมีอยู่บ้างแต่่น้อยจากเคดาห์ ซองแคบมะละกา และเกาะปีนัง โดยนำสินค้าดังกล่าวข้างต้นจากจีนมาขายในปี ค.ศ. 1782 (พ.ศ. 2325)

เพื่อเป็นการตอบแทนไทยที่ขายสินค้าให้จีนโดยวิธีการข้ามแดนพ่อค้าชาวมลายูได้ขายดีบุกให้ไทยเป็นการตอบแทนด้วยวิธีเดียวกัน การค้าขายเช่นนี้ได้ถูกยกเลิกไปใน

ค.ศ. 1784 (พ.ศ. 2327) เพราะวาทองเสียค่าใช้จ่ายสูงในการขนดีบุกข้ามของแคบ

11.ย การทำเหมืองแร่ดีบุก

เจ้าของเหมืองดีบุกตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบกว่าที่เคยเป็นมาแต่ก่อนเพราะว่ามีชาวจีนคนหนึ่งได้รับสิทธิขาดในการถลุงแร่จากรัฐบาลเจ้าของเหมืองจะต้องเสียค่าตอบแทน

ให้แก่เจ้าของโรงถลุงแร่ในอัตราร้อยละ 12 ของแร่ที่นำไปถลุง และยังคงให้แร่ดีบุกจำนวนหนึ่งโดยมีอัตราที่แน่นอนด้วย ดังนั้นเจ้าของเหมืองจึงเสียค่าใช้จ่ายถึง 2

อย่างด้วยกันก่อนที่จะได้แร่ดีบุก ค่าใช้จ่ายอย่างนี้ถือว่าหนักที่สุดและไม่เหมาะสม ก่อนที่จะส่งแร่ดีบุกไปขายยังต่างประเทศได้

นายเหมืองต้องเสียภาษีให้แก่รัฐบาลในอัตราร้อยละ 25 ซึ่งสร้างความไม่พอใจเป็นอย่างมากให้แก่เจ้าของเหมือง

พวกเขาต้องการที่จะเป็นอิสระจากการปกครองของรัฐบาลที่กรุงเทพฯ เป็นที่กล่าวกันว่า ถ้าพระยาพิลเห็นดีเห็นงามด้วยก็สามารถทำได้การที่เขามีผู้ช่วยถึง 3 คน

ก็เป็นไปได้ว่าเพื่อป้องกันการลงทุนของตนของพวกเขา เจ้าเหมือง ข้าพเจ้าไม่สามารถอธิบายเรื่องนี้ได้ อาจเป็นไปได้ว่าการแต่งตั้งผู้ช่วย 3

คนอาจเป็นความต้องการของรัฐบาลที่กรุงเทพฯ หรือพระยาพิลแต่งตั้งเองโดยอ้างว่าเป็นความต้องการของรัฐบาลที่กรุงเทพฯ มีคนบอกข้าพเจ้าว่า

มีการส่งแร่ดีบุกไปขายต่างประเทศปีละ 500 ตัน ซึ่งน้อยกว่าแต่ก่อนนี้มาก เกาะปีนังซึ่งเป็นถิ่นฐานใหม่ของเราก็ยังทำได้มากกว่านี้และก็เช่นเดียวกับเคดาห์

12.ย เติดยี่ที่เมืองท่าเรือ ที่บริเวณเมืองท่าเรือมีเตี้ยอยู่ 1 องค์ สร้างด้วยไม้ขนาดใหญ่มีใบปาล์มปกคลุมอยู่ มีพระภิกษุดูแลเจดีย์นี้อยู่ 20 รูป โดยอยู่ในกุฏิเล็กๆ

ซึ่งอยู่ใกล้กับเจดีย์ กุฏินี้ยาวประมาณ 50 ฟุต พระเหล่านี้โกนผมหมดไม่มีสิ่งใดปกคลุมศีรษะ หมั้นจีวรสีเหลืองในเมื่อไม่มีสีขาวยาวประมาณ 6 ฟุต 13.ย เงินตราและแบบการค้ำขาย เขาได้เขียนถึงเรื่องเงินตราไว้ว่า ขึ้นตีบุกรูปร่างคล้ายตอนล่างของรูปทรงกรวยแบ่งครึ่งหรือก่อนหน้าตาลที่ถูกตัดเรียกว่า ปึก (Pukay ย หรือย Poot) ขึ้นตีบุกนี้ถูกใช้เป็นเงินตรามีน้ำหนักประมาณ 3 ปอนด์ ถ้าน้ำขึ้นตีบุกที่ใช้เป็นเงินนี้ส่งออกนอกประเทศ ค่าของตีบุกชิ้นหนึ่งก็มั่งตั้งแต่ 12-13 เหรียญสเปน ในเรื่องการค้ำขายนั้น เขาได้เขียนไว้ดังนี้ เมื่อข้าพเจ้าพักอยู่ที่นั่นได้มีเรือสินค้ามาจากอ่าวเบงกอล ผู้ควบคุมเรือคือ กัปตันลอยด์ย (Captain Liloyd) เขาขายสินค้าให้กับพระยาพิลลแนอนว่าสินค้าบางส่วนนั้นเป็นของกษัตริย์และขุนนางที่ส่วนกลาง สุลต่านของมาเลเชียทุกพระองค์ เป็นพ่อค้าหมด แต่ว่าขายสินค้าอย่างเอาเปรียบผู้ซื้อ ทำให้ประชาชนที่อยู่ได้ความปกครองเดือดร้อน

เรือสินค้าของสุลต่านมาเลเชียมารับสินค้าจากเกาะแจนซีลันไปโดยไม่ต้องเสียภาษีแต่เมื่อไปขายที่มาเลเซีย พวกเขาพ่อค้าที่ซึ่งเป็นคนของสุลต่านนี้กลับขายแพงกว่าที่ซื้อมาถึงร้อยละ 25 มีการใช้เงินเหรียญของอินเดียด้วยทุกชนิด แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดก็แค่เงินเหรียญของสเปน ที่ไม่นิยมเลยได้แก่เงินที่ทำจากสังกะสีที่เรียกว่า petis

14.ย ประชาชนที่อยู่เกาะ ประชาชนของเกาะแจนซีลันพูดภาษาไทย ถึงแม้ว่าพวกเขาจะเข้าใจภาษามลายู เนื่องจากในสมัยนั้นมีการติดต่อกับชาวมลายูมาก การเขียนหนังสือก็เหมือนกับที่เราเขียนหนังสือจากซ้ายไปขวาพวกเขาเขียนตรงตีมาก ถึงแม้ว่าจะเขียนโดยไม่มีเส้นบรรทัดก็ตาม พวกเขามีลักษณะหน้าตาคล้ายชาวมลายู ท่าทางคล้ายชาวจีนมาก รูปร่างผอม ผู้ชายคนหนึ่งมีภรรยาได้หลายคน โดยภรรยาหลวงเป็นใหญ่เช่นเดียวกับชาวจีนและชาวพะโค

ทางด้านสภาพทางเมืองและเศรษฐกิจของเกาะในปี ค.ศ.1784 (พ.ศ.2327) อยู่ในสภาพที่ไม่เลวร้ายนัก แต่ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าเจริญรุ่งเรืองความเป็นอยู่มีโอกาสดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่นี้ได้ ถ้าสามารถจัดเจ้าหน้าที่ซึ่งทุจริตได้เช่นเดียวกับ ฮามิลตัน

กัปตันฟอร์เรสต์ได้กล่าวถึงกาที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ประชาชนว่าเป็นสาเหตุให้ประชาชนหมดกำลังใจที่จะพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การปกครองของกรุงศรีอยุธยาในยุคปลายนั้นไม่ดีและอ่อนแอทำให้บรรดาหัวเมืองต่างๆ ที่เป็นเมืองขึ้น

มีความไม่พอใจและเอาใจออกห่างเป็นสาเหตุให้กรุงศรีอยุธยาต้องแตกในที่สุด ประเทศก็เกิดการแตกแยกออกเป็นชุมนุมต่างๆ และเกิดการสู้รบกัน ออกเป็นสงครามกลางเมืองแต่ด้วยพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชประเทศไทยจึงมีความเป็นปึกแผ่นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

แต่น่าเสียดายที่รัชสมัยของพระองค์มีระยะเวลาสั้น ทำให้ระยะหลังต่อมาต้องมาเริ่มต้นสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นใหม่อีก

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการรุดนเกินไปที่จะคาดหวังความรุ่งเรืองของเกาะกลาง แต่เนื่องจากกรุงรัตนโกสินทร์ มีความเข้มแข็งจึงสามารถที่จะควบคุมหัวเมืองต่างๆ ที่อยู่รอบนอกได้ ถึงแม้ต้องทำสงครามกับพม่าอยู่ตลอดเวลาก็ตาม การแต่งตั้งพระยาพิลล

อดีตเจ้าเมืองกระบุรีเป็นเจ้าเมืองกลางและให้พระยาสุรินทรราชาเป็นผู้ช่วย นับได้ว่าเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง ส่วนการแต่งตั้งผู้ช่วยอีก 2 คน

ถึงแม้ว่าจะไม่มีกบฏในในเรื่องความสามารถของเขาไว้ แต่เราสามารถตัดสินใจจากการแต่งตั้งพระยาพิลลและพระยาสุรินทรราชา บุคคลทั้ง 4 ท่านนี้

ได้ดำเนินการปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้เขารูปร่างเรียบร้อย และเป็นไปได้ว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐเป็นเรื่องที่หนักมากทำให้จิตใจของผู้ปกครองไขว่ไขว่ได้ และอาจจะเป็นไปได้ดีกว่าพระยาพิลลและผู้ช่วยได้รับความสนับสนุนอย่างเพียงพอ จากส่วนกลาง

และในที่สุดก็รู้สึกหมดหวังในเรื่องความสำเร็จไปจนถึงขั้นที่กัปตันฟอร์เรสต์บอกว่ามีความคิดว่าที่จะแยกตัวออกไปสิ่งนี้สามารถพิสูจน์ได้ว่าพระยาพิลลและผู้ช่วยมีความตั้งใจที่จะพัฒนาเมืองกลาง เมื่อเวลาได้ผ่านไปเขาก็ได้เกิดความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของรัฐบาลที่ส่วนกลางว่าสามารถจะนำประเทศไปในทางที่ดีได้

แต่การที่พม่าโจมตีเมืองกลางทำให้ความหวังที่สุดไล่ฟ่งทลายลงเมืองกลางจึงต้องรอคอยวันแห่งความรุ่งเรืองที่จะกลับมาอีก

สงครามระหว่างพม่ากับเมืองกลางครั้งที่ 1

ย สงครามระหว่างพม่าและไทย ที่มีมาตลอดนับตั้งแต่ตอนกลางของคริสต์ศวรรษ ที่ 18

เป็นต้นมานั้นบริเวณที่เป็นสนามรบก็ได้แก่บริเวณที่เป็นตอนกลางและตอนของประเทศไทย แต่ในปี ค.ศ. 1785

(พ.ศ.2328)พม่าได้เปลี่ยนแผนการโดยตกลงที่จะโจมตีประเทศไทยจากด้านเหนือ ตะวันตก และใต้ พร้อมกันโดยทางทิศใต้ก็มีเป้าหมายที่คาบสมุทรมลายู

ในการนี้ได้จัดกองทัพเรือเพื่อที่จะโจมตีเมืองต่างๆ ของไทยที่อยู่บนฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู

ย กองทัพเรือของพม่าภายใต้การนำของยี่ห่วนได้ออกเดินทางจากมะริดตอนต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2328 และได้เข้าโจมตีตะกั่วป่า และตะกั่วทุ่ง

ซึ่งไม่ได้มีการเตรียมพร้อมในการรบ กองทัพพม่าจึงสามารถยึดทั้ง 2 เมืองได้อย่างง่ายดาย เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยที่ช่องปากพระพยายามต่อสู้แต่ก็ต้องพ่ายแพ้

พระยาธรรมไตรโลก เสียชีวิตในการต่อสู้ (ประสิทธิ์ ชินการณ ได้อ่านจดหมายเมืองกลาง พบว่าในช่วงนี้ยังไม่เสียชีวิต:สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์) พระยาพิพิธไคย

หนีไปที่พังงาและข้ามเขาไปตามช่องเขาซึ่งตอนหลังตั้งชื่อว่าด่านพระยาพิพิธ

ย หลังจากนั้นกองทัพพมามุ่งไปตีเมืองกลางโดยได้สร้างป้อมขึ้นหลายป้อมรายล้อมเมืองกลางเอาไว้ เจ้าเมืองกลางเพิ่งถึงแก่อกิจกรรม

และยังไม่ได้มีการแต่งตั้งเจ้าเมืองใหม่ ท่านผู้หญิงจีน ภรรยาเจ้าเมืองและคุณมุกน้องสาวได้ปรึกษาหารือกับกรมการเมืองในเรื่องการรบ

ในการนี้ได้ระดมชายฉกรรจ์เข้ามาและสร้างป้อมขนาดใหญ่ 2 ป้อม

เพื่อป้องกันเมืองกลางท่านผู้หญิงจีนและคุณมุกมีความกล้าหาญมากได้ต่อสู้กับพม่าอย่างมิได้เกรงกลัว

ขณะของท่านได้ระดมกำลังกรมการเมืองและประชาชนทั้งชายและหญิงหญิงปืนใหญ่สู้กับพม่า และได้เนะกำลังคนออกไปสู้รบกับพม่านอกค่าย

ดังนั้นกองทัพพม่าจึงไม่สามารถที่จะยึดเมืองได้หลังจากสู้รบกันได้ 1 เดือน กองทัพพม่าขาดเสบียงอาหารต้องถอยทัพออกไปในที่สุด

ย ข้าราชการพม่าโจมตีเมืองกลาง มาถึงกรุงเทพมหานครในปลายเดือนธันวาคม พ.ศ.2328

แต่ในเวลานั้นกองทัพของเมืองหลวงยังต้องต่อสู้กับข้าศึกทางด้านเหนือปลการณจนบุรี ทางด้านตะวันตก

จึงไม่สามารถที่จะส่งกองทัพไปช่วยได้ในทันทีที่ทันใดที่กองทัพของกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทมีชัยชนะต่อข้าศึกก็ได้ทรงยกทัพลงมาทางใต้

ขับไล่กองทัพพม่าได้สำเร็จ โดยในการนี้ได้ทรงยกกองทัพไปถึงนครศรีธรรมราชและสงขลา

ทำให้ได้เมืองปัตตานีและรัฐอื่นๆของมลายูที่แข็งเมืองกลับมาเป็นเมืองขึ้นอีกครั้ง

ย พอได้ทราบข่าวว่ากองทัพ เมืองหลวงยกกำลังมาช่วยทางเมืองกลางก็ส่งรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปยังกองทัพของกรมพระราชวังบวร

ที่สงขลาและได้ส่งไปที่กรุงเทพมหานครด้วย ความสงบจึงเกิดขึ้นในคาบสมุทรมลายู กองทัพของกรมพระราชวังบวร ได้ยกกำลังกรุงเทพมหานคร

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ส่งพระราชหัตถเลขา ฉบับหนึ่งไปยังเมืองกลาง แต่งตั้งข้าราชการท้องถิ่นที่มีความสามารถสูง เป็นเจ้าเมืองกลาง

(พันเอกเยรินี เข้าใจว่าเป็นพระยาพิลล แต่กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตสืบค้นแล้วเห็นว่าไม่ใช่พระยาพิลล:สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์)

และแต่งตั้งท่านผู้หญิงจีนเป็นท้าวเทพกระษัตรี คุณมุกเป็นท้าวศรีสุนทร

ชีวิตในภายหลังของวีรสตรีเมืองกลาง

ย ก่อนที่พระยาพิลลเป็นเจ้าเมืองกลางนั้นเคยเป็นเจ้าเมืองกระมาก่อน ตั้งแต่ปี ค.ศ.1782 (พ.ศ.2325) เป็นต้นมา

พระยาพิลลได้รับมอบหมายความรับผิดชอบที่สูงมากในการดูแลเมืองกลางย จากเหตุการณ์ที่กัปตันฟอร์เรสต์

ได้เขียนไว้และจากพระราชพงศาวดารของไทยทำให้ทราบว่า พระยาพิลลได้อาศัยอยู่เกาะกลางเป็นเวลาหลายปี ต่อมาได้แต่งงานกับท่านผู้หญิงจีนซึ่งมีบุตรด้วยกัน 5

คนคนโตสุดเป็นผู้หญิงชื่อว่าแม่ทอง ต่อมาภายหลังพระยาพิลลได้นำเข้ากรุงเทพมหานครและถวายไว้ในพระบรมมหาราชวัง

และเป็นพระราชมารดาของพระองค์เจ้าอุบล เจ้าฟ้าพระองค์นี้เป็นพระโอรสลำดับที่ 32 ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

และจะต้องทรงประสูติในช่วงเวลาไม่นานนัก หลังจาก ค.ศ.1800 (พ.ศ.2329) และการแต่งงานครั้งที่ 2 ของท่านผู้หญิงจีนกับพระยาพิลลจะมีขึ้นใน ค.ศ.1786

พ.ศ.2329) เป็นอย่างรวดเร็ว และเป็นเวลาหลังจากกองทัพพม่ามาโจมตีเมืองกลางเล็กน้อย (กลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตค้นคว้าจากหลักฐานประวัติศาสตร์

พบว่าท่านผู้หญิงจีนแต่งงานกับพระยาพิลลขึ้นก่อนศึกกลาง 2328 พระยาพิลลขึ้นถึงแก่อนิจกรรมก่อนพ่ายทัพเขาคีตยาปากพระของพระยาธรรมไตรโลก

ซึ่งค่ายปากพระเดิมเป็นค่ายของเจ้าพระยาอินทวงศาพระสหายและอัศวินเสนาบดีกลาโหมในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช:สมหมาย ปืนพุทธศิลป์)

ย หลังจากเวลานี้ผ่านไป นายเทียน บุตรชายคนโตของท้าวเทพกระษัตรีที่เกิดจากสามีนแรก (หม่อมศรีภักดีภรรยา บุตรจอมนายกองตะกั่วทุ่งบางคลี)

ได้ขัดแย้งกับพระยาพิลลพลเลียงผลก็คือพระยาพิลลถูกส่งไปยังเมืองพัทลุงบุตรชายจอมเฒ่าบ้านดอนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองและในบันทึกของท้องถิ่นได้เรียก

เจ้าเมืองคนนั้นว่า พระยากลางเจียดทอง ต่อมาพระยาเจียดทองได้ทำความผิดบางอย่างจึงถูกจับกุมตัวส่งไปขังที่กรุงเทพมหานคร และได้ตายลงขณะที่ถูกจำคุก

นายเทียน บุตรของท้าวเทพกระษัตรีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองแทนเรียกกันว่า พระยาเจียดทอง พระยาเจียดทองได้แต่งตั้งให้นายเรือน

น้องชายของพระยาเจียดทองเป็นพระยาปลัดหรือผู้ช่วยเจ้าเมือง และนายชู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระยาหกกระบัตร์ (สุนัย ราชภัณฑารักษ์

อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตและกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตพบหลักฐานขัดแย้งกับหลักฐานของพันเอกเยรินี เช่น

ไม่เชื่อว่านายเทียนจะขัดแย้งกับพลเลียงเพราะพระยาพิลลถึงแก่อนิจกรรมก่อนศึกกลาง 2328 นายเทียนได้เป็นพระยาทุกราชเจ้าเมืองภูเก็ต

ท้าวเทพกระษัตรีได้ไปทำเหมืองแร่ดีบุกที่บ้านสบป่า เขตเมืองภูเก็ตในความครอบครองพระยาทุกราช(เทียน) พ.ศ.2332

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาทุกราช(เทียน ประทีป ณ กลาง)

เจ้าเมืองภูเก็ตไปเป็นพระยาเพชรศรีศรีพิชัยสงครามตำแหน่ง(เจ้าเมืองกลาง) :สมหมาย ปืนพุทธศิลป์) เกี่ยวกับท้าวศรีสุนทรนั้น

หลังจากช่วงเวลานี้ผ่านไปแล้วก็ไม่มีกรกล่าวถึงอีกเลยเป็นไปไม่ได้ที่ว่าท่านยังอยู่เป็นโสดและได้ตายไปในเวลาไม่นานนัก โดยไม่ต้องอาศัยประวัติศาสตร์ตะวันตก

ซึ่งได้บันทึกเรื่องราวของวีรสตรีในทุกประเทศและทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่ Boadicia จนถึง Saragozay ย ย

เราสามารถค้นหาตัวอย่างของวีรสตรีที่รักษาดีได้หลายคนจากพระราชพงศาวดารไทย การกระทำที่กล้าหาญของท่านทั้ง 2 คน

แห่งเมืองกลางก็ไม่ได้เป็นรองการกระทำของ 2 พี่น้องสกุลย ย ย ย ย Trungy ย ย ซึ่งใน ค.ศ.43y ได้เสียชีวิตในแม่น้ำแดงณะ ที่ต่อสู้เพื่อเอกราชของแคว้นอันนัม

(คือประเทศเวียดนามในปัจจุบัน) โดยได้ต่อสู้กับกองทัพจีนภายใต้การนำของนายพล Ma-Yuame ความกล้าหาญของวีรสตรีเหล่านี้ได้รับการจดจำตลอดไป

โดยในการนี้ได้สร้างอนุสาวรีย์ให้ประชาชนรุ่นหลังได้เคารพบูชา แต่ในกรณีของเมืองไทยนั้นยังไม่ได้มีการสร้างอนุสาวรีย์ให้เป็นที่บันทึกความกล้าหาญ

ความรักชาติของคนปัจจุบันและอนาคตได้รับรู้สำหรับเรื่องเมืองกลางนี้ พันเอก เยรินี หวังว่าในอนาคตในไม่ไกลเกินไปกว่านี้จะได้สร้างสิ่งที่จะระลึกถึงวีรกรรมของวีรสตรี

ทั้ง 2 ท่าน โดยการบริจาคเงินของประชาชน(พันเอกเยรินีเขียนไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5

ชาวไทยได้รวมใจสร้างอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทรไว้แล้วเมื่อ พ.ศ.2509 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอนุสาวรีย์ เมื่อ

พ.ศ.2510 : สมหมาย ปืนพุทธศิลป์)ย เส้นทางทางบกสำหรับการขนส่งดีบุกและสินค้าจากอินเดีย เหตุการณ์ของค.ศ.1785 (พ.ศ.2528)ย

จากเอกสารที่หาได้ยาก ทำให้เราได้รับรู้ข้อมูลในเรื่องเส้นทางทางบกซึ่งในการขนส่งค่าธรรมเนียมสำหรับดีบุกซึ่งขุดกันขึ้นในเกาะกลาง

และเมืองใกล้เคียงบนพื้นแผ่นดินใหญ่และสินค้านำเข้าจำนวนมาก จากชายฝั่ง Coromandel ข้ามคาบสมุทรมาลาไปยังเมืองหลวงของไทย

สิ่งที่นำมาเปิดเผยนี้มีความน่าสนใจมาก

และมีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงบางอย่างที่จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่ได้รับความสนใจจากชาวยุโรปและคนรุ่นหลังของประเทศไทยก็ยังมีน้อยที่จะรู้เรื่องนี้ดังนั้นการมาพิมพ์

เผยแพร่เป็นครั้งแรกที่นี้ จึงเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการติดต่อสื่อสารและการขนส่งสินค้าจากอินเดียข้ามคาบสมุทรมาลาไปยังเมืองหลวงของไทย

เส้นทางเก่าเส้นทางนี้เริ่มจากตะกั่วป่าทางด้านตะวันตก ผ่านทางช่องทางเขาคอก ซึ่งเต็มไปด้วยความยากลำบาก จากนั้นไป ขึ้นภูเขาทางด้านตะวันออกไปถึงคลองท่าพนม

คลองท่าพนมเป็นสาขาของคลองท่าขาม

จากคลองท่าพนมสามารถบรรทุกดีบุกและสินค้าต่างๆโดยเรือเล็กแล่นไปตามลำน้ำไปยังบ้านดอนซึ่งจะสามารถลำเลียงต่อไปยังเมืองหลวงของไทยด้วย

เส้นทางลำเลียงดังกล่าวใช้กันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึง ค.ศ. 1785(พ.ศ.2328)

กองทัพพม่าได้รุกรานเข้ามายังเมืองต่างๆทางชายฝั่งด้านตะวันออกของแหลมมาลา ซึ่งไม่แต่เพียงทำให้การขนส่งตามเส้นทางดังกล่าวต้องหยุดชะงักลงเท่านั้น

แต่ยังเป็นสาเหตุทำให้ดีบุกและสินค้าอื่นที่มีค่า ของพระมหากษัตริย์ที่มารวบรวมไว้ที่ช่องทางเขาคอกถูกสกัดกั้นเป็นเวลาหลายปีและบางส่วนสูญหายไป

เมื่อสินค้าต่างๆที่พระมหากษัตริย์ต้องพระประสงค์ได้สะสมไว้เป็นจำนวนมากศาลด้วยความสามารถของข้าราชการเมืองกลาง ที่จะส่งสินค้าเหล่านี้ไปยังที่ตะกั่วทุ่ง

และข้าราชการที่ตะกั่วทุ่ง ที่จะส่งไปยังตะกั่วป่า กระบวนการส่งสินค้าในลักษณะนี้ได้กระทำกันอย่างไม่เปลี่ยนแปลงเลยเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เมื่อกลางยังไม่มีการตั้งทัพพม่า

เข้ามารุกราน ขณะที่ตะกั่วป่าตะกั่วทุ่ง ไชยา และชุมพรถูกยึดครองด้วยกองทัพพม่าดีบุกผ้าจากอินเดียย อาวุธยุทธภัณฑ์

ถูกรวบรวมไว้ที่เขาคอกและไม่สามารถเคลื่อนที่ต่อไปได้ หลวงเพชรทูน(เส็ง) ข้าราชการระดับสูงจากนครศรีธรรมราชได้มายังบ้านเขาส้มโอ ที่คลองท่าพนม

รวบรวมผู้คนขนสินค้าไปยังท่าเขาคอก ทั้งที่ไม่มีอำนาจที่จะทำ ทางราชการกลางจึงต้องส่งข้าราชการมาสอบสวนเรื่องนี้

ประชาชนที่อาศัยอยู่แถบคลองท่าพนมได้หลบหนีไปทำให้ท้องถิ่นบริเวณนี้กลายเป็นป่า

ครั้งหนึ่ง พระตะกั่วทุ่งได้นำฝักระบวนมาจากอินเดียตามความประสงค์ของพระมหากษัตริย์มาถึงยังท่าเขาคอก ก็ได้ลงเรือไปตามลำน้ำ

และเมื่อไปถึงเสียพระตะกั่วทุ่งเนื่องจากมีน้ำท่วมอย่างฉับพลัน เรือจมลงผ้าได้สูญหายไปพระตะกั่วทุ่งจึงไม่สามารถนำไปสู่เมืองหลวงคือกรุงศรีอยุธยาได้

หลังจากนี้ ก็ได้มีการเสนอรายงานเพื่อจัดเรื่องการเดินทางเสียใหม่ไปยังเจ้าพระยาสุรินทรราชาข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น

เจ้าพระยาสุรินทรราชามีความรับผิดชอบเป็นผู้ดูแลเมืองต่างๆ

ของไทยทางด้านชายฝั่งตะวันตกที่มีการขุดแร่ดีบุกท่านเห็นว่าเส้นทางที่ต้องผ่านช่องทางเขาคอกนั้นมีความยากลำบากมากเกินไปเนื่องจากภูมิประเทศเป็นภูเขาที่สูงชันแ

ละเส้นทางเป็นการเดินทางบกเสียเป็นส่วนใหญ่ ท่านเสนอให้หาเส้นทางใหม่ซึ่งมีระยะการเดินทางที่สั้นและการเดินทางไม่มีความยากลำบากมากนัก และในการเดินทางเป็นการเดินทางน้ำเป็นหลักความคิดของท่านได้รับการ

อนุมัติและได้ดำเนินการปฏิบัติในปี ค.ศ.1804 (พ.ศ.2347) ก่อนที่จะบรรยายในรายละเอียด ข้าพเจ้า

(พันเอกเยริน)อยากที่จะตั้งข้อสังเกตเล็กๆน้อยๆเกี่ยวกับเส้นทางเก่าที่ผ่านทางช่องทางเขาศก

ว่าการคมนาคมตามแดนระหว่างชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายูที่บริเวณตะกั่วป่าและบ้านดอน (หรือเมืองไชยา) เป็นที่รู้จักกันมาช้านาน ตั้งแต่สมัยที่ตะกั่วป่ายังเป็นดินแดนที่มีแต่ความสงบที่รู้จักกันในชื่อว่า ตะโกลา (Takola) ย ย อันเป็นศูนย์กลางการค้าขายเป็นที่เก็บสินค้าสำหรับดินแดนภายในแถบนั้น

คลองต่างๆที่ใช้ในการขนส่งมีความลึกและเร็วผ่านไปมาได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมืองไชยานี้ เป็นที่รู้จักดีว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เก่าๆมากมาย

ซึ่งมีความจริงสนับสนุนว่า ได้มีการค้นพบจารึกภาษาสันตฤทศที่สร้างขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 8-9

ที่นี้ในยุคสมัยในการเดินทางเรืออ้อมคาบสมุทรมลายูโดยผ่านช่องแคบเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมาก

การเดินทางข้ามแดนชายฝั่งอีกด้านหนึ่งถึงแม้ว่าจะมีความยากลำบากในการบรรทุกสินค้า ก็ยังนับได้ว่าดีกว่า ดังนั้นจึงมีเส้นทางข้ามแดน 3 หรือ 4

เส้นทางคือโดยช่องทางเขามน คอคอดกระ ช่องทางเขาศก เส้นทางระหว่างตังและนครศรีธรรมราช หรือเส้นทางระหว่างสงขลาและพัทลุง

เส้นทางเหล่านี้ใช้กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ และได้ดำเนินการต่อมาเรื่อยๆ จนกระทั่งมีชาวโปรตุเกส ชาวดัตช์และชาวอังกฤษ เข้ามาในบริเวณแถบนี้

เมื่อมีการปรับปรุงการเดินทางเรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงการค้าขาย ข้ามมหาสมุทรเป็นต้นเหตุในการยกเลิกเส้นทางเก่าๆโดยใช้การเดินทางทะเลแทน

การเปิดเส้นทางใหม่ในค.ศ.1804 (พ.ศ.2347) จากเอกสารที่ศึกษาได้เขียนไว้ว่าการเปิดเส้นทางใหม่ได้เริ่มต้นจากบริเวณมะรุ่ย (Marui) และต่อไปยังคลองปากลาว (Pak Lau) และTha Phame(?) เจ้าพระยาสุรินทรราชาได้ถูกเรียกตัวไปยังกรุงเทพมหานคร หลังจากเจ้าพระยาภักดี (พลี) ถึงแก่อนิจกรรมตั้งแต่ครั้งที่ถอยทัพ

กลับจากหวายในปีค.ศ.1793 (พ.ศ.2336) และได้มีการเสนอให้แต่งตั้งเจ้าพระยาสุรินทรราชาดำรงตำแหน่งแทน เมื่อเจ้าพระยาสุรินทร มาถึงกรุงเทพมหานคร

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงชักชวนให้รับราชการอยู่ที่กรุงเทพมหานคร แต่

เจ้าพระยาสุรินทรคิดว่าการอยู่หัวเมืองเป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสุขกว่า

ท่านจึงได้ไปขอร้องให้เจ้าพระยาพลเทพบิดาของพระยาบดินทรเดชาให้กราบทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชว่าตัวท่านเองไม่ต้องการที่จะรับราชการอยู่ที่กรุงเทพมหานครและก็ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะทำงานในตำแหน่งเสนาบดีได้

เจ้าพระยาสุรินทรราชา ได้กราบทูลพระเจ้าอยู่หัวว่าถ้าท่านได้รับพระบรมราชานุญาตให้กลับไปหัวเมืองแล้วท่านจะเปิดเส้นทางคมนาคม

ในการขนส่งใหม่ข้ามคาบสมุทรมลายูจากพังงา ถลางและตะกั่วทุ่ง ช่องทางเขาศกมีความยากลำบากเกินไปในการเดินทางช่วงการขนส่ง

ที่ใช้เรือจะต้องเจอกับกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวซึ่งทำให้ทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ได้สูญหายไปหลายครั้งหลายหน

เส้นทางใหม่นี้จะช่วยลดระยะเวลาการเดินทางให้เหลือเพียง 3 วัน และลดความยากลำบากในการขนส่งลง

เส้นทางสายนี้จะไปยังท่าพนมจากที่นี่จะลงเรือไปยังพุนพินและต่อไปยังพุมเรียง เพื่อความรวดเร็วในการขนส่งท่านได้ขอช่าง 10 เชือก จากนครศรีธรรมราชและอีก 10

เชือกจากไชยาและกำลังคนภายใต้การบังคับบัญชาของหลวงพิรชกกาญจน์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเห็นด้วยกับโครงการ และได้พระราชทานช่างให้ตามที่ขอ กับทั้งยังให้มีการสร้างที่พักที่ปากพนมและปากลาว

มีการสั่งการไปยังเมืองต่างๆที่เกี่ยวข้องให้ช่วยเหลือที่ปากพนม ก็มีข้าราชการ 3 คน คือ ขุนทิพย์สมบัติ ขุนเพชรคีรี ขุนหลวงศรีสงคราม เป็นผู้รับผิดชอบ

ที่มะรุ่ยและปากลาวหลวงฤทธิรงค์สงคราม เป็นผู้รับผิดชอบ และดินแดนที่อยู่ระหว่างมะรุ่ยและปากพนมอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าพระยาสุรินทรราชา

เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว เจ้าพระยาสุรินทรราชาก็ได้กลับไปเมืองของตนและได้ดำเนินการต่างๆทันทีเพื่อปฏิบัติตามโครงการ

ในการนี้ได้แต่งตั้งขุนทรัพย์สมบัติเป็นหลวงรามาศิขย์และให้ประจำที่ปากพนมโดยมีคำสั่งให้ตัดทางผ่านป่าจากปากพนมไปยังพังงาท่านได้สั่งการให้หลวงฤทธิรงค์สงคราม

ไปกะเกณฑ์ไพร่มาช่วยงานที่มะรุ่ยและปากลาวเพื่อที่จะได้ขนส่งสินค้าต่างๆข้ามเขาไปยังท่าพนม มอบหมายให้กับหลวงรามาศิขย์นำไปสู่จุดหมายปลายทาง

ยิ่งกว่านั้นพระยาสุรินทรราชา ได้สร้างสถานีพัก และมีการจัดวางยามไว้ตามเส้นทางดังนี้

1. ย เขานางหงส์
2. ย ปากดานหรือปากกระดาน(Pak Dan or PakK radan)
3. ย ดานทุ่งคา (Thung Kha)
4. ย มะรุ่ย (Marui)
5. ย ปากพนม(Pak Phnom)

ได้มีการสร้างบ้านพักและมีการรวบรวมคนเพื่อการคุ้มครองป้องกันสินค้า

ดังนั้นหลังจากที่ได้เปิดเส้นทางใหม่สินค้าและอากรจากเมืองตะกั่วป่า ก็ถูกบรรทุกข้ามเขาไปทางช่องทางเขาศก

และขนส่งไปตามลำน้ำไปยังท่าเขาศกดังที่เป็นมาแต่ก่อน ขณะที่สินค้าและอากรจากพังงา ถลางและตะกั่วทุ่ง ถูกนำไปรวมไว้ที่มะลุ่ยซึ่งจะใช้ขบวนบรรทุกไป

หลวงนาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระวิเศษสงครามเป็นผู้รับผิดชอบที่สถานีด่านเย้า งานที่รับผิดชอบคือรับสินค้าและอากรและนำลงเรือที่ปากพนม

และล่องไปตามสายน้ำไปยังบ้านดอน ขุนเพชรคีรี และขุนอินทรได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วย

เมื่อได้จัดการที่กล่าวข้างต้นเรียบร้อยแล้วเจ้าพระยาสุรินทรราชาได้ส่งขันศรีสมพจนไปเฝ้าเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชและได้แจ้งให้ทราบถึงเรื่องการจัดตั้งคนประจำสถานี

นี้พักดังกล่าวจากมะลุ่ยถึงปากพนม เจ้าเมืองนครมีความเห็นว่าเจ้าพระยาสุรินทรราชา ไม่ควรทำการแต่งตั้งเช่นนั้น

เพราะว่าท่านต้องการจะส่งคนของท่านไปประจำเพื่อที่จะไม่ให้เจ้าเมืองนครคนต่อไปมาวิพากษ์วิจารณ์การบริหาร

และต่อว่าเอาได้ว่าเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชและเจ้าพระยาสุรินทรราชาเป็นเพื่อนที่ติดต่อกัน

ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวไปในทางที่ไม่ถูกต้องรวมและแบ่งแยกประเทศตามความพอใจ

ย เมื่อเจ้าพระยาสุรินทรราชาได้ทราบถึงจุดมุ่งหมายนี้ ท่านได้ตอบไปยังเจ้าเมืองนครด้วยวาจาให้เห็นว่าจะเป็นการดีกว่า

ถ้าเจ้าเมืองนครไม่แต่งตั้งคนประจำสถานีด้วยตนเอง การที่ท่านเป็นผู้แต่งตั้งด้วยตนเอง

จะทำให้สินค้าและอากรจะถูกส่งไปโดยสอดคล้องกับแผนการต่างๆที่ได้เสนอต่อพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ท่านได้มอบหมายอำนาจมาให้ปฏิบัติ

จึงทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลง และสถานีพักที่มะลุ่ยและท่าพนม ก็อยู่ใต้การควบคุมของเจ้าพระยาสุรินทรราชาอย่างเต็มที่

ย จากเอกสารที่เราศึกษาได้อธิบายถึงเมือง 8 เมืองที่อยู่ใต้การปกครองของเจ้าพระยาสุรินทรราชา ว่ามี

- 1.ย ถลาง
- 2.ย ภูเก็ต
- 3.ย ตะกั่วป่า
- 4.ย ตะกั่วทุ่ง
- 5.ย กีรา (Kora)
- 6.ย พังงา
- 7.ย คุระ (Khurah)
- 8.ย คุรอด (Khurot)

กีรา พังงา คุระ และคุรอด เป็นเมืองขึ้นที่ขึ้นตรงต่อตะกั่วป่า

ย ที่ยกมานี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการจัดการปกครองบริเวณที่มีการขุดแร่ทางชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมาลายูระหว่างไตรมาสสุดท้ายของศตวรรษที่ 18 และช่วงเริ่มต้นของศตวรรษที่ 19 เป็นไปได้ว่า จุดเริ่มต้นของการจัดการปกครองแบบนี้ได้มีมาก่อนหน้านี้แล้วและดำเนินต่อไปจนกระทั่งไตรมาสสุดท้ายของศตวรรษที่ 19 หรือในแนวทางปฏิบัติก็คงอยู่จนถึงทุกวันนี้เพราะว่า มณฑลภูเก็ตโดยความเป็นจริงแล้วก็ประกอบไปด้วยดินแดนที่แต่ก่อนเคยเป็นเมือง 8 เมืองดังกล่าวข้างต้น ย เกี่ยวกับเมืองภูเก็ตนั้น เราได้ทราบกันแล้วจากระยะเวลาที่ศึกษาว่าเป็นเมืองที่อยู่ใต้อาณาจักรปกครองโดยตรงของถลาง ถึงแม้ว่าแต่ก่อนนี้จะเป็เมืองอิสระ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นไปได้อย่างไรเกิดจากเมืองท่าเรือ ซึ่งกลายเป็นเมืองหลวงของถลาง ได้ถูกทำลายลงโดยกองทัพพม่าในปี ค.ศ.1809 (พ.ศ. 2352)ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

สงครามระหว่างกองทัพพม่ากับเมืองถลางครั้งที่ 2 : สิงหาคม พ.ศ.2352

เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นที่เมืองถลางจากเอกสารของท้องถิ่นคือการรุกรานของพม่าในปี ค.ศ.1809-1810 (พ.ศ.2352-2353)

เรื่องราวต่างๆที่ต่อท้ายเอกสารของท้องถิ่นนี้ได้คัดมาจากพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยรัชกาลที่ 2

ย ในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ค.ศ.1809 (พ.ศ.2352) กษัตริย์พม่าทรงทราบข่าวพระอาการประชวรของกษัตริย์ไทย จึงได้มีพระบรมราชโองการให้เมงนาเล (Men-na-la) เจ้าเมืองทวาย (Tavoy) ส่งคนออกสอดแนมหาข่าวในประเทศไทย เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว เมงนาเล ก็ยกกองทัพซึ่งประกอบด้วยเรือ 60 ลำ และทหาร 3,000 คน มุ่งมายังเมืองถลาง เมื่อมาถึงชายฝั่งทะเลของเมืองถลาง เรือของกองทัพพม่าก็ได้จอดทอดสมอและยกพลขึ้นบกเข้ายึด หมู่บ้านต่างๆ ที่มีความสำคัญไว้ จากนั้นกองทัพพม่าก็ได้ตั้งค่ายขึ้นโดยห่างจากเมืองถลางเพียง 500 เส้น (2 กิโลเมตร)

ย ชาวเมืองถลางไม่ได้อยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะสู้รบแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามเจ้าเมืองถลางก็ได้รวบรวมชายฉกรรจ์เข้ามาป้องกันเมืองเอาไว้ กองทัพพม่าได้ล้อมเมืองเอาไว้ถึง 3 ทิศทางด้วยกัน และเตรียมการบุกโจมตี จากการที่กองทัพพม่าได้บุกยึดชัยภูมิที่ได้เปรียบหลายที่หน้าเมืองเอาไว้ กองทัพพม่าสามารถป้องกันแนวรุกรานจากทะเลได้

ย วันที่ 7 สิงหาคม กองทัพพม่าก็เริ่มต้นระดมยิงปืนใหญ่ถล่มเมืองถลาง การต่อสู้ดำเนินไปได้ 8 วัน ชาวเมืองถลางไม่สามารถต่อสู้ออกไปได้อีก

เนื่องจากว่าขาดแคลนกระสุนปืน กองทัพพม่าได้ต่อสู้อย่างหิวหยาญมากและยึดเมืองถลางได้ในวันที่ 15 สิงหาคม

กองทัพพม่าได้ฆ่าชาวเมืองถลางเป็นจำนวนมากและบุกปล้นสิ่งของมีค่าต่างๆ ต่อมากองทัพพม่าได้จุดไฟเผาบ้านเรือนของประชาชน ไฟได้ไหม้ลุกลามไปทั่วเมือง กองทัพพม่าได้กวาดต้อนคนไทยและทรัพย์สินต่างๆบรรทุกเรือมุ่งไปยังเมืองทวาย โดยทิ้งให้ จิกเก (Chik-ke) รองแม่ทัพพม่าอยู่ที่เมืองถลางคอยดูแลรับผิดชอบ จิกเกได้คอยทัพพม่ากลับมาในอีก 2-3 วันต่อมา

ย จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ เจ้าเมืองถลางได้หลบหนีเข้าไปอยู่ในป่าพร้อมกับชาวเมืองจำนวนมากในช่วงเวลา ก่อนที่กองทัพพม่าจะยึดเมืองได้

เมื่อกองทัพพม่ายกทัพกลับไปหมดแล้ว เจ้าเมืองถลางพร้อมด้วยชาวเมืองจึงได้กลับเข้าเมือง เนื่องจากกลัวว่ากองทัพพม่าบางส่วนจะย้อนกลับมาโจมตีใหม่ เจ้าเมืองถลางจึงได้รวบรวมชายฉกรรจ์จำนวนมากสร้างป้อมขึ้น 1 ป้อมอยู่นอกเมือง นอกจากนี้ก็ได้จัดให้มีการซ่อมแซมบูรณะแนวป้องกันที่ได้เสียหายไป

ย ในเวลาช่วงเดียวกัน กองทัพเรือพม่าส่วนหลังที่จิกเกรับผิดชอบอยู่ได้ประสพกับลมพายุที่พัดแรง เรือของเขาย้อนกลับมาถึงชายฝั่งทะเลของเมืองถลาง เจ้าเมืองถลางและชาวเมืองจึงสามารถยึดเรือรบและจับกุมทหารพม่าจำนวนมากรวมทั้งจิกเกเป็นเชลย เจ้าเมืองถลางได้ส่งตัวจิกเกไปยังกรุงเทพมหานคร พร้อมกับนี้ได้รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปด้วย

ย เมื่อตรวจรายงานเหตุการณ์ได้ไปถึงยังกรุงเทพมหานครแล้ว

พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชวินิจฉัยว่ากรณีที่เมืองถลางถูกทำลายลงและชาวเมืองจำนวนมากถูกจับเป็นเชลยนั้นเนื่องมาจากที่เจ้าเมืองถลางขาดความสุจริตและความระมัดระวัง

ดังนั้นจึงสมควรลงโทษสถานหนักถึงขั้นประหารชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเจ้าเมืองใดก็ตามละทิ้งเมืองปล่อยให้ข้าศึกเข้ายึดครองจะต้องถูกลงโทษอย่างหนักถึงขั้นประหารชีวิต จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเจ้าเมืองถลางควรได้รับโทษอย่างเต็มที่ตามกฎหมายนี้

อย่างไรก็ตามเจ้าเมืองถลางก็ได้ตระหนักถึงความผิดของตนเองด้วยการแสดงความกระตือรือร้นออกมาในการสร้างแนวป้องกันเมืองพร้อมด้วยค่ายและสามารถจับกุมข้าศึกได้จำนวนมาก ในจำนวนนี้มีนายทหารระดับรองแม่ทัพของพม่าอยู่ด้วยคนหนึ่ง

แต่การทำความดีดังกล่าวของเจ้าเมืองถลางยังไม่เพียงพอที่จะลบล้างความผิดตามกฎหมายได้

ดังนั้นจึงสมควรนำตัวเจ้าเมืองถลางมายังกรุงเทพมหานครเพื่อรับการพิจารณาโทษ

ย ดังนั้น

พระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการให้เจ้าพระยาภาณุวงศ์นำกำลังทหารจำนวนหนึ่งไปจับกุมตัวเจ้าเมืองถลางนำตัวมายังกรุงเทพมหานครเพื่อรับโทษและให้ดำเนินการแต่งตั้งกรมการเมืองถลางท่านหนึ่งย ให้รับผิดชอบป้องกันเมืองจากการโจมตีของ กองทัพพม่าครั้งใหม่ กองทหารที่ได้รับการแต่งตั้งก็เดินทางไปยังเมืองถลาง เมื่อไปถึงก็แจ้งให้กรมการเมืองถลางได้ทราบถึงพระบรมราชโองการของพระเจ้าอยู่หัว และได้นำตัวเมืองถลางมายังกรุงเทพมหานคร

และซึ่งไว้พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชโองการให้เสียนเจ้าเมืองถลาง ด้วยหวายที่หลัง 60 ที และให้นำตัวไปขังไว้

ย ส่วนจิกเก รองแม่ทัพพม่าที่ถูกจับกุมตัว ได้นั้นให้นำไปประหารชีวิตที่ป่าช้าวัดสระเกศ ส่วนเชลยพม่าที่เหลือนั้นให้นำไปจำคุกไว้ ในเวลาเดียวกันนั้น เมงนาเล ก็ได้เดินทางกลับไปถึงเมืองทวาย และเดินทางต่อไปยังเมืองอังวะ กราบบังคมทูลให้กษัตริย์ของพม่าได้ทราบถึงความสำเร็จ

กษัตริย์ของพม่าจึงมีพระราชประสงค์ที่จะส่งกองทัพขนาดใหญ่มาโจมตีประเทศไทยเพื่อยึดกรุงเทพมหานคร

พระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่ากลางเป็นเมืองชายแดนที่กองทัพพม่าสามารถเข้าโจมตีได้โดยง่าย ย ย และที่เมืองกลางก็ไม่มีเจ้าเมืองที่มีความสามารถในการสู้รบป้องกันเมืองแต่อย่างใด เจ้าเมืองกลางคนก่อนก็ถูกจำคุกอยู่ พระองค์ จึงทรงมีพระราชดำริ ว่าการที่เจ้าเมืองกลางถูกจำคุกอยู่ 3 เดือน ก็เป็นการลงโทษที่พอเพียงแล้วและยิ่งกว่านั้นเขายังคงเป็นท้องถิ่นโดยกำเนิดและรอบรู้ในเรื่องความต้องการและสภาพของท้องถิ่นเป็นอย่างดี การให้อภัยโทษจะช่วยจูงใจให้ประชาชนต่อสู้อย่างเข้มแข็งต่อการโจมตีในอนาคตของกองทัพพม่า จากเหตุผลที่กล่าวมาเขาจึงได้รับการปล่อยตัวออกมาและได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองกลางตามเดิม

การโจมตีเมืองกลางของพม่าครั้งที่ 3 (พฤศจิกายน พ.ศ.2352-มกราคม พ.ศ.2353)

ย กษัตริย์ของพม่าได้ส่ง อะตองหวุ่น (Atong-Wun) ไปเมืองทวาย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการโจมตีเมืองชุมพร เมืองตะกั่วป่า เมืองตะกั่วทุ่งและเมืองกลาง ในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ.1809 (พ.ศ.2353) อะตองหวุ่น ก็จัดเตรียมกำลังทหารพร้อมทั้งทางบกและทางเรือ อะตองหวุ่นได้ส่งเยกอง (Ye-Khong) เป็นแม่ทัพเรือพร้อมด้วยกำลังทหาร 4,000 คนโจมตีเมืองกลางและกำลังอีก 3,000 คนโจมตี เมืองระนอง เมืองกระ (Krah) และเมืองชุมพร

ย เยกองได้นำกองกำลังทหารเรือไปยึดเมืองตะกั่วป่าไว้ได้เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม แล้วก็โจมตีเมืองตะกั่วทุ่งต่อไป ปรากฏว่าไม่มีการต่อสู้ต้านทานแต่อย่างใด ประชาชนมีความตื่นตกใจกลัวหนีเข้าป่าไปหมดเมื่อยึดเมืองตะกั่วทุ่งได้แล้วกองทัพพม่าก็มีความพร้อมที่จะโจมตีเมืองกลางโดยได้เข้ามาตั้งค่ายใหญ่อยู่ที่ช่องปากพระ

ย เมื่อเจ้าเมืองกลางทราบข่าวการเสียเมืองตะกั่วป่าและเมืองตะกั่วทุ่ง จึงได้ส่งข่าวด่วนไปยังกรุงเทพมหานครด้วยว่าพม่ากำลังจะทำการโจมตีเมืองกลางทางเมืองกลางได้เตรียมพร้อมป้องกันเมืองอย่างเต็มที่และได้เกณฑ์ประชาชนเข้าประจำป้อมค่าย

ย กองทัพพม่าได้รุกคืบหน้าเข้าโจมตีเมืองกลางหลังจากที่ได้ล้อมเมืองกลางไว้ แล้วก็ได้สร้างป้อมขึ้นจำนวน 25 ป้อมป้อมเหล่านี้เชื่อมโยงถึงกันด้วยสนามเพราะเนื่องจากการต่อสู้ของชาวเมืองกลางเป็นไปด้วยความเข้มแข็ง กองทัพพม่าจึงตัดสินใจใช้กลยุทธ์ถอยทัพกลับ หลังจากที่ได้เผาป้อมที่สร้างไปแล้ว กองทัพพม่าก็ถอยกองทัพออกไปลงเรือ

เจ้าเมืองกลางได้รับรายงานจากกองสอดแนมที่ไปสำรวจความเคลื่อนไหวของกองทัพพม่าคิดว่ากองทัพพม่าคิดว่าจะถอยทัพออกไปจริง ๆ

ท่านจึงอนุญาตให้ประชาชนให้ไปประกอบกิจการงานของตนได้ไม่จำเป็นต้องอยู่ประจำป้อมค่ายอีกต่อไป

ย หลังจากที่ได้ถอยทัพออกมาแล้วและหยุดพักทัพอยู่เป็นเวลา 2-3 วัน เยกองเชื่อว่าประชาชนชาวกลางจะต้องละทิ้งป้อมค่ายไม่อยู่ประจำอีกต่อไป ถ้ากองทัพพม่าบุกกลับไปอีกอย่างทันทีทันใด คงจะสามารถยึดเมืองกลางได้โดยง่าย

ดังนั้นกองทัพพม่าจึงยกทัพย้อนกลับมาและยกพลขึ้นบกที่แหลมมลายูในเขตเมืองภูเก็ตโดยเดินทัพผ่านป่าเข้าไปทางตอนในของเกาะ และโดยที่ไม่มีใครคาดคิดกองทัพพม่าก็ได้ไปถึงเมืองกลางและล้อมไว้เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ.1809 (พ.ศ.2352) เจ้าเมืองกลางได้ระดมกำลังเข้าประจำป้อมค่าย แต่เวลากะทันหันเกินไปที่จะทำได้ทำให้การป้องกันเมืองขาดประสิทธิภาพ

ย รัฐบาลกลางที่กรุงเทพมหานครเมื่อได้รับข่าวสารแล้วก็ได้ให้พระยารัชมัยธา และพระยาราชประสิทธิ์นำกองทัพที่ประกอบด้วยกำลังทหาร 6,000 คนจากไชยาข้ามคาบสมุทรมลายูโดยเส้นทางปากพนมไปช่วยเมืองกลางและได้ส่งเจ้าพระยามรธา (น้อย) และพระยาทายน้ำ คู่มากำลังทหาร 5,000 คน มุ่งไปยังเมืองนครศรีธรรมราช โดยได้มีคำสั่งให้เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชระดมกำลังทหารอย่างน้อยที่สุด 1 หมื่นคน เพื่อช่วยเมืองกลาง

(ยังไม่จบบทวิเคราะห์)